

confrontatie

'Confrontatie' wil zich inzetten voor de conciliaire vernieuwing in geloofs- en gezagstrouw.

'Confrontatie' wil de invloeden, die het aggiornamento afremmen of ondergraven, bestrijden.

Adres redactie en administratie: Grotestraat 42a, Tegelen

Giro 848700 - Amro Bank nv, Burchtstraat Nijmegen, met vermelding van Confrontatie. (Abonn. minimaal f. 6,- p.j.)

Inhoud

	pag.
De situatie	1
Hartelijk dank	13
Credogroepen	14
K.R.O. Vraaggesprek over telegram aan Z.H. de Paus	16
Una fede viva	19
De brief der veertig theologen	23
Nemen onze priesters dat?	35
Consecratieformule	37
Boekbespreking	39
Verbonden met de Paus	40
Voet(s)-angels	42
Hoe komt een mens tot het atheïsme?	43

DE SITUATIE

De overstelpende hoeveelheid gegevens, welke de twee laatste maanden opleverden, zouden, indien zij in Confrontatie zouden worden verwerkt een boekwerk vormen en Confrontatie zou daartoe bovendien over een staf van redacteurs moeten beschikken. Maar ook zouden de lezers door de vele bomen, struiken en onkruid het bos niet meer kunnen zien. Wij beperken ons er dus in dit nummer toe om te trachten een summier overzicht van de situatie te geven. En wij beginnen met een recent evenement: de predikatie van kardinaal Alfrink, 19 januari volledig door de T.V. uitgezonden.

Ze maakte grote indruk. Niet omdat ze louter een duidelijk antwoord was aan de priesters die trouwen, zouden willen trouwen en toch in hun priesterlijk ambt gehandhaafd (zouden) willen blijven, maar vooral omdat uit de woorden van de kardinaal bleek, dat zijn afwijzend standpunt inzake ontkoppeling van priesterschap en celibaat heus niet alleen voortkwam uit de vrees door "Rome" afgezet te worden. Dit werd immers zeer

sterk gesuggereerd in het enige tijd geleden uitgegeven communiqué. Daarin werd ook gezegd: wanneer één bisschop toestemming zou geven het ambt te blijven uitoefenen als hij ging trouwen en de overige bisschoppen zich met hem solidair zouden verklaren, ze kans liepen allen afgezet te worden. Een dergelijk pragmatisch en opportunistisch standpunt werd ook uiteengezet in de open brief welke Dr. Goddijn, Pink-directeur, in De Bazuin tot Jos Vrijburg S.J. richtte.

De kardinaal liet echter duidelijk blijken, dat zijn weigering om de ontkoppeling praktisch toe te passen voortkwam uit zijn wil solidair te blijven met Paus en Wereldepiscopaat, met de universele Katholieke Kerk.

Wat zou het velen ijdele hoop en anderen veel leed bespaard hebben, wat zou het de rust in de Nederlandse Kerkprovincie bevorderd hebben en onvruchtbare polemieken hebben voorkomen, indien het standpunt van de kardinaal veel eerder aan miljoenen katholieken en niet-katholieken bekend was gemaakt.

Wells waar heeft de kardinaal anderhalf jaar geleden, ter gelegenheid van een priesterwijding, in dezelfde geest gesproken, maar niet zo toegespitst op de actuele werkelijkheid. En het miljoenen-tv-publiek heeft daar althans geen kennis van kunnen nemen.

De kardinaal zei zich ervan bewust te zijn, dat rechts noch links volkomen bevredigd zouden zijn door zijn uiteenzetting en getuigenis. Inderdaad: de Nijmeegse studenten-pastor noemde de toespraak van de kardinaal "het meest intelligente boerenbedrog, dat hij ooit gehoord heeft" (Tijd, 27 jan.).

Onzerzijds hadden wij de kardinaal graag nog horen zeggen, dat de Paus - óók volgens Vaticanum II - krachtens zijn eigen, persoonlijke zeggenschap - het priester-celibaat had kunnen handhaven, dat hij echter overeenkomstig de collegialiteitsgedachte het wereldepiscopaat heeft geraadpleegd en dat de bisschoppen van het Concilie zich massaal vóór handhaving van het celibaat hebben uitgesproken. Dat zou aan de woorden van de kardinaal nog meer relief hebben gegeven, omdat hij dan, naast zijn eigen persoonlijke getuigenis, ook het eigen inzicht van talrijke (2000) collega-bisschoppen positieve waarde had toegekend. Misschien had hij dan ook sommiger verwachting, dat over 2 of 3 jaar de algemene ontkoppeling wel zou lukken, als irreëel kunnen aanduiden.

✱ ✱
✱

De boodschap van de kardinaal kreeg van de K.R.O.-televisie anders een eigenaardige introductie: een filmreportage, speciaal in elkaar gezet om tegen de huidige kerk - dat waarde-loze instituut - te trappen en tegen het priester-celibaat te ageren en wel op ordinaire, gelukkig ook onbeholpen en stuntelige manier. Zeer vele priesters - vooral ook "progressieve" priesters - moeten zich geërgerd hebben aan het onbenullige, met enkele nietszeggende gemeenplaatsen aan elkaar geregen preekje over het celibaat, waarop een jonge priester een kerk vol kinderen vergastte om aan te tonen dat hij "geëngageerd" was met volk en wereld.

Wij hopen dat de kardinaal nu eens echt boos wordt op de K.R.O., die hem dat preludium in de maag schoof.

✱ ✱
✱

Konden wij in de celibaat-predikatie met veel instemming de persoonlijke visie horen doorklinken, geenszins was dat het geval toen tijdens het provinciaal beraad (pastoraal "Concilie") de Nieuwe Katechismus ter sprake kwam. Daar werd, op voorstel van de Rotterdamse delegatie, een motie aangenomen, waarin "vastgesteld" werd dat de Nieuwe Katechismus een veilige gids was. Weliswaar werd uit de formulering van de motie uiteindelijk de bijvoeging "zonder de door Rome aangegeven wijzigingen" weggelaten, maar de bedoeling bleef al te duidelijk: het was een protest tegen "Rome", dat die wijzigingen voorschreef en het hield tegelijkertijd als het ware de belofte in om de voorgeschreven wijzigingen te negeren: de ongewijzigde Nieuwe Katechismus werd immers "veilig" verklaard.

Met vrijwel algemene stemmen werd die "veiligheidsverklaring" aangenomen. Slechts 2 leden van de plenaire vergadering stemden tegen: Prof. Maltha en Mevrouw Mr. Vos de Wael.

Jan en Alleman van de plenaire vergadering achtten zich blijkbaar bevoegd en rijp om over de theologie van de katechismus te oordelen. Meer bevoegd dan de internationale kardinalen-commissie en de door deze ook geraadpleegde theologen van grote faam (de Lubac, Ratzinger b.v.; zelfs Prof. Schillebeeckx schreef destijds in De Volkskrant dat hij op elke pagina van D.N.K. wel een aanmerking kon maken). De autoriteit welke de plenaire vergadering zich aanmeette moet in het binnenste van aanwezige serieuze theologen en leken toch wel een lachertje veroorzaakt hebben.

De bisschoppen onthielden zich van stemming. Maar meer dan ooit scheen hier het "qui ne dit mot, consent" - wie niets zegt, is het er mee eens, van toepassing. En de kardinaal en de andere bisschoppen zwegen. Was hier spreken niet nodig, niet beter geweest? Zullen velen zich niet blijven beroepen op de "uitspraak" van het provinciaal Concilie?

En wordt dan die "uitspraak" niet opnieuw de inzet voor de zoveelste fase van het verzet tegen Rome?

"Dames en Heren, de bisschoppen zijn U erkentelijk voor het aannemen van de motie Rotterdam. Zij willen daar niet in zien een motië tegen Rome, tegen het hoogste leergezag - immers de Paus zelf heeft ook op wijzigingen aangedrongen -, maar zonder meer een bewijs van kinderlijk vertrouwen in hun bisschoppen.

Maar nu hebben wij, bisschoppen, op onze beurt een kinderlijk vertrouwen in het boven ons gestelde gezag en U zult dat kunnen begrijpen.

Dat gelovig vertrouwen van ons in de Paus is er niet, wanneer wij de wijzigingen contre-coeur aanvaarden, "omdat het nu eenmaal moet, omdat anders misschien 'de band' met Rome verbroken wordt."

Wij willen ze dus aanvaarden met geheel ons hart. Met het verstand alleen komen wij er niet. U heeft zelf met bijna algemene stemmen de motie-Rotterdam aangenomen. U zult zelf toegeven, dat verreweg de meesten weten, dat een verstandelijk oordeel over de theologische inhoud van D.N.K. hun krachten te boven gaat. Uw uitspraak kwam voornamelijk uit het hart. Daarom en daarom alleen aanvaarden wij ze graag en alleen als zodanig appreciëren de bisschoppen haar.

Op hun beurt willen de bisschoppen een getuigenis afleggen van trouw aan Rome, niet alleen door op formele wijze gevolg te geven aan de aanwijzingen, maar ook door ze zonder voorbehoud en van kanser harte te accepteren en er in de verkondiging daadwerkelijk rekening mede te houden en te doen houden.

Het gaat hier, zoals U weet, om kernvraagstukken van ons geloof, over de erfzonde, de maagdelijke geboorte van Christus, Zijn Godheid, de werkelijke tegenwoordigheid in de H. Eucharistie en als Rome ons voorhoudt dat die

terwille van de zuiverheid van het geloof, beter geformuleerd worden in de door Rome ontworpen teksten, dan aanvaarden wij dat, na het sluiten van de discussies, gelovig en van harte.

Men spreekt tegenwoordig dikwijls van 'de band met Rome'. Een band is iets dat kan worden doorgesneden. Wij willen geen 'band' met Rome, maar een éénheid met de H. Vader, een zo volkomen mogelijke eenheid voor wat het geloof betreft, waarvan de H. Vader de opperste hoeder is.

Ik dank U mede namens de andere bisschoppen voor het aannemen van de motie, zoals ik er U voor dank als U, desnoods stilzwijgend, wilt aannemen dat veiliger de vergrotende trap is van veilig."

Dit was maar een droom, zoals het had kunnen zijn. Of liever het zou nog veel beter hebben gekund want de kardinaal heeft er slag van om de hele vergadering met argumenten en gedoseerde humor naar zijn hand te zetten.

☆ ☆

☆

De discussies in het Provinciaal "Concilie" over "Huwelijk en Gezin" hebben uiteindelijk geleid tot een conclusie, die de uitspraak van de Paus inzake de geboorteregeling praktisch naast zich neerlegt. Er waren twee "voorstudies". Het Episcopaat liet zich adviseren door de "Landelijke Raad van Huwelijks- en Gezinspastoraal" daartoe fluks op papier ingesteld na de verschijning van Humanae Vitae. Toen er nog geen leden benoemd waren (wij informeerden toen bij zeer vele officiële en niet-officiële instanties) was wel het adres van het bureau bekend: Breda. En het "advies" stond dus meteen al vast. De "Landelijke Raad" noemde Humanae Vitae o.a. "grievend", - zoals te voorzien was. Ook de voorzitter van de concilie-commissie "Huwelijk en Gezin", pater Dr. C. Sporken, had zich al lang laten kennen als voorstander van voorbehoedsmiddelen; ook dokter Keep, de leider van de "pillen" van Organon had zitting in die commissie.

Heel lang hebben diverse leden van de plenaire vergadering aan de slotaanbeveling geknutseld in de hoop, dat die er, meer voorzichtig geformuleerd, ook in Rome door zou komen. Want de bisschoppen zouden meestemmen en er moest geen "breuk" ontstaan. De definitieve "aanbeveling" vroeg dus inzake de geboorterege-

ling: "verder overleg met het wereldepiscopaat, de paus, de gehuwden en de deskundigen over een eigentijdse christelijke huwelijksopvatting" en oordeelde "de absolute afwijzing van de kunstmatige middelen tot geboorte-regeling op grond van de in de encycliek gegeven argumentatie niet overtuigend."

"De plenaire vergadering meent daarom dat de discussies over de huwelijks-beleving niet zijn afgesloten". Het klinkt allemaal nog al beminnelijk en redelijk. Maar zoals dikwijls, ook hier: in cauda venenum, het vergif zit in de staart; want er volgde nog achter:

"dat de werkzaamheden in de zielzorg en de geestelijke gezondheidszorg hiernee rekening houdend, kunnen worden voortgezet."

De "Katholieke Geestelijke Volksgezondheid" kreeg hier de pap in de mond en liet er dan ook geen gras over groeien; nauwelijks was het "conclie" beëindigd of de Kath. G. Volksgezondheid publiceerde een communiqué dat aan duidelijkheid niets te wensen overliet voor mensen, die wel kunstmiddelen wensen toe te passen.

Kapelaan Simonis, die zich tijdens de zitting ook al lichamelijk van Prof. Maltha had gedistancieerd, stemde vóór deze resolutie, evenals de bisschoppen. Alleen Prof. Maltha en Mevr. Mr. Vos de Wael-Smulders stemden tegen.

De zaak gaat dus, ondanks Humanae Vitae, niet oogluikend, maar officieel, mede door de bisschoppen gesanctioneerd, gewoon door. Het staat maar al te duidelijk in de eind-aanbeveling en de frase "discussie wordt voortgezet" diende om het voortzetten van de "werkzaamheden" pastoraal te begeleiden.

Weet men hoe men op het gebied van de voorbehoedsmiddelen de "pastorale" praktijk zal uitoefenen, véél minder zeker is men over de vraag of - en hoe - de voorgeschreven wijzigingen in De Nieuwe Katechismus in de praktijk zullen worden verwerkt.

Velen zullen - ten onrechte, maar begrijpelijk - een beroep doen op de uitspraak van het Pastoraal Concilie dat D.N.K. een veilige gids is. Met het laten drukken en verkrijgbaar (te koop) stellen van de "Romeinse" aanvullingen is men er niet: We weten hoe taai het Hoger Katechetisch Instituut zijn katechismus verdedigd heeft en tot nog toe blijkbaar geweigerd heeft als

Hoger Katechetisch Instituut de door Rome noodzakelijk geachte wijzigingen aan te brengen. En als we dan uit de mond van kardinaal Alfrink vernamen:

"Een nationale werkgroep opgebouwd uit diocesane katecheten samen met degenen, die in het HOGER KATECHETISCH INSTITUUT de volwassenen-katechese behartigen, heeft in verschillende diocesen kader-cursussen voor de priesters helpen organiseren"

dan houden wij ons hart een beetje vast....

En we moeten ons niet doodstaren op papier, waarop voorzichtig wel eens wat progressiefs kan staan, maar dat in de praktijk reeds lang voorbij-gestreefd is.

In het bestek van deze summere beschouwing willen wij ons beperken tot één van de vele voorbeelden (wij hebben stapels, maar het volgende wordt net op onze tafel gedeponneerd). Men kan het lezen in het Dagblad van Noord-Limburg van 16 januari. Pastoor Jean Slots, 57, écht geen jong kapelaantje die er onvoorzichtig en ondoordacht maar eens wat uitflapt, zegt daarin het volgende:

"Het dogmatisch geloof heeft voor mij geen levenswaarde. Ik geloof niet in de biologische maagdelijkheid van Maria. Natuurlijk heeft de Heilige Geest Maria niet bevrucht. Als je dat hier in Wansum vertelt, beginnen de mensen te lachen. Jesus Christus is gewoon het kind geweest van Maria en Jozef, van allebei. Je moet al die bijbelse frases eraf doen. Hun kind was een heel bijzonder kind, omdat God er zijn bedoelingen mee had. En onder Heilige Geest versta ik goede geest, goede mentaliteit. Een begrip als 'Zoon van God' is een bijbelse omschrijving. In ieder mens zit iets goddelijks. Ieder mens is immers een beeld van God. Als je dat mysterie zo benadert, stijgt de Mariafiguur in achtig."

Wij willen onze kritiek niet concentreren op pastoor Slots, die zegt wat hij denkt of meent te geloven. Misschien maakt hij zich zelf ook wijs, dat hij de echte, oer-orthodoxe leer verkondigt en zich te beter als katholiek gedraagt naarmate hij zich meer van het hoogste leergezag en de traditionele geloofsleer, van het Credo enz. distancieert.

Maar wat wij niet begrijpen is, dat de bisschop van Roermond zo'n pastoor rustig laat doorgaan met verkondiging die rechtstreeks in strijd is met het katholiek geloof. Wij begrijpen niet, dat de bisschop van Roermond het geloof van zijn diocesanen stelselmatig laat ondermijnen (parochianen van pastoor Slots zijn diocesanen van Mgr. Moors). Wij begrijpen niet, hoe hij dat voor God verantwoorden kan.

"Moors en ik begrijpen elkaar," zegt de pastoor. Maar talrijke gelovigen begrijpen de bisschop niet.

Wij vragen: wat geeft het of men wijzigingen in de Nieuwe Katechismus al of niet aanbrengt, als priesters zich er niets van aantrekken en een streep halen door een groot deel van de geloofswaarheden, zelfs met een beroep op de **ongewijzigde** Nieuwe Katechismus?

Wij willen hiermee aantonen dat het geloof in de Nederlandse Kerkprovincie niet gered wordt door bisschoppelijke verklaringen alleen, maar dat konsekvente bisschoppelijk **dadén** absoluut onmisbaar zijn.

* *

*

Kardinaal Alfrink heeft in zijn openingstoespraak tot de aanwezigen gezegd, dat "wij in ons eigen pastoraal **beraad** blijven geloven, **ook als is het nog niet volmaakt.**"

Wij hebben het gelaat van de kardinaal niet aanschouwd, toen hij deze woorden uitsprak; wij hebben niet kunnen waarnemen of zijn mondhoeken ironisch van zijn geliefde understatement getuigden. Wij hopen, dat anderen het hebben waargenomen. Want Zijne Eminentie weet natuurlijk **zéér** goed, dat vooral het representatieve karakter van het "Concilie" nergens op leek. Hij had toch écht de uitslagen der stemmingen - slechts 2 à 3 personen namen bij de stemmingen de pauselijke directieven in acht - niet nodig om dat te constateren. Dat er op het laatst nog 3 zetels aan de z.g. "conservatieven" werden toegewezen, vermag aan de bijna volmaakte onvolmaaktheid van het representatieve karakter niets af te doen.

De heer Bongaarts, wél (laat) uitgenodigd, weigerde terecht de schijn van een eerlijke representatie van het "Godsvolk" te helpen postvatten.

Om "Rome" een duidelijker, eenvoudiger inzicht te geven in de representatieve betekenis van het z.g. Provinciaal Concilie dan

het met Libelle- en K.R.O.-statistieken aan de Paus toegezonden P.I.N.K. jubileum-boek seinden wij de H. Vader de waarschuwing dat dit z.g. Concilie in geen enkel opzicht een reële en eerlijke vertegenwoordiging was van de Nederlandse katholieken en dat de aanbevelingen of resoluties voor zover ze pretenderen van het katholieke kerkvolk uit te gaan, een onwaarachtig getuigenis geven: de stemverhouding 90 tegen 3 was daarvan een simpel bewijs, waarbij l'art de grouper les chiffres niet behoeft te worden toegepast.

* *

*

In tegenstelling met wat kardinaal Alfrink meent: "ik geloof dat de eventualiteit van een schisma voor het eerst in Rome is uitgesproken" zijn wij van mening dat De Bazuin die eer toekomt. De vrees voor een formeel "schisma" hebben wij overigens altijd voor ongegrond gehouden. Alle tekenen wezen er immers op, dat men de katholieke kerk zelf wilde "hervormen". De strijd werd en wordt binnenkerkelijk gevoerd, zelfs door hen, die de kerk hebben verlaten. Zij laten zich het predikaat "katholiek" niet dan bij uitzondering ontnemen. Velen denken "terug te keren" als de Kerk zichzelf gereformeerd heeft, zich van veel dogma's heeft ontdaan, van het pauselijk gezag, van de celibaatsverplichting, van haar hele "institutionele" instelling, van haar "niet-eigen-tijdse" zedenleer enz. Het uit de katholieke kerk treden en een eigen "Kerk", een eigen "structuur" stichten is voor de "vrij-zinnigen" een contradictie.

Sommige "conservatieven" zouden daarom een ouderwets schisma - het stichten van een eigen geloofsgemeenschap door de vrij-zinnigen - minder gevaarlijk voor de katholieke kerk achten dan de voortdurende van een situatie, welke het orthodoxe katholieke geloof ondermijnt, waardoor geleidelijk aan het oorspronkelijke katholieke geloof vervangen wordt door een geheel andere "levensbeschouwing". Wij citeerden niet voor niets een der recente voorbeelden (Pastoor Slots); de verandering voltrekt zich daar onder de ogen van de bisschop.

Daarom juist zijn vele katholieken verontrust en kunnen zij met de beste wil ter wereld geen ongeschokt vertrouwen meer hebben in de bisschoppen. Velen voelen dagelijks de grond onder zich wegschuiven. Verontrust zijn zij vooral ter wille van hun kinderen; jongere en oudere, die zich onbewust inpassen in het vrijzinnige levenspatroon, waarmee ze dagelijks geconfronteerd worden en dat begeleid wordt door het adagium: "einde van het

conventionele christendom". De verontrusting heeft haar uiterste grenzen bereikt; wij weten dat uit zeer vele brieven, telefoontjes en persoonlijke gesprekken.

De trouw aan het episcopaat is de laatste jaren zwaar op de proef gesteld. Een dringend beroep op de kardinaal enige jaren geleden toen de vernielende aspecten van de "vernieuwing" zich gingen aftekenen maakte weinig indruk op de Maliebaan, hoewel daar door een delegatie - waaronder twee professoren - namens enkele duizenden verontrusten een petitie werd overhandigd. Voor de katholieke T.V. lieten alle bisschoppen jarenlang - behalve één - verstek gaan, wetende dat de katholieken mede door de uitzendingen van dr. Trimbos geïnctrineerd werden met een moraal die de leer van het hoogste leergezag gewoon negeerde. Wij kunnen in dit bestek onmogelijk alles opsommen wat er in Nederland voor de Umwertung aller Werte op religieus gebied gedaan en nagelaten is, maar de voorbije jaargangen van Confrontatie geven er - gedeeltelijk nog maar - getuige van.

Toen de "nieuwe geest" onder presidium van de bisschoppen geconcentreerd, belichaamd, geconsolideerd, geïnstitueerd werd in een "Pastoraal Concilie", in welker plenaire "stemgerechtigde" vergadering niet één - wij herhalen: niet één - niet-z.g.-progressieve katholieke priester of leek zitting had, kon toen het z.g. conservatieve deel der katholieken - volgens progressieve sociologen nog 70 % van de katholieken uitmakende - echt met vertrouwen blijven opzien naar onze bisschoppen? Immers eerst kort voor de 3e zitting van het "Concilie" werden nog 2 à 3 "conservatieve" personen ingelast.

Wekt het verwondering, dat men de valse indruk, dat dit "Concilie" een reële en eerlijke representatie is van het Nederlandse katholieke volk, wilde wegnemen en dat men "Rome" met verwijzingen van de concrete verhouding 90-3, op de hoogste stelde van de werkelijke situatie?

De Confrontatie-redacteuren hebben dat gedaan. Zij meenden dat het voor hen een gewetensplicht was. En zij hebben er aan toegevoegd - wat zij d a g e l i j k s ervaren -, dat veel katholieken er over denken hun trouw aan de eigen bisschoppen op te zeggen, omdat het hun werkelijk onmogelijk wordt en in de geest van de directieven van de H. Vader te denken en te handelen en in de geest van de Nederlandse bisschoppen.

Telkens leefde de hoop weer op, dat de disharmonie in 'n welluidende consonant zou worden opgelost. Zo weet kardinaal Alfrink, dat zijn zeer mooie toespraak van negen jaar geleden over kunst-

matige geboorte-regeling nog eens speciaal in Confrontatie werd afgedrukt om hem nog eens zijn eigen, toen positieve, beargumenterde stellingname tegen het gebruik van voorbehoedsmiddelen onder ogen te brengen, niet om Alfrink tegen Alfrink uit te spelen, maar om veler hoop te voeden, dat de kardinaal zijn toenmalige stellingname - Humanae Vitae verscheen eerst jaren later - kloekmoedig ten aanhore van het pastoraal "concilie" zou bevestigen.

Helaas was dat niet het geval. Integendeel, hij beriep er zich op, dat men van standpunt kan veranderen (diplomatiek voegde de kardinaal er aan toe, dat zulks dan ook uiteraard mogelijk is voor hedendaagse stellingnamen).

✱ ✱
✱

Hoe zal de kardinaal er over enkele jaren over denken en is er niet een soort belofte dat de kardinaal, samen met andere episcopaten toch voor ontkoppeling van priesterschap en celibaat blijft pleiten?

De positieve stellingname van de kardinaal inzake het priester-celibaat wordt wel sterk overschaduwd door de stellingname, resp. niet-stellingname inzake Humanae Vitae en De Nieuwe Katechismus. Mèer nog dan het priester-celibaat is De Nieuwe Katechismus breekpunt van het vertrouwen in het episcopaat. Niet het boek en de formele aanvullingen als zodanig, maar de vraag of de wezenlijke inhoud, vooral voor wat betreft de correcties, welke op belangrijke geloofspunten betrekking hebben (tussen haakjes: ook de kunstmatige geboorteregeling valt in dit verband onder inhoud en wezen), in volkomen eenheid met de H. Stoel openlijk en van harte zal worden verkondigd - door de bisschoppen - en de onder hun gezag staande priesters.

De mededelingen van uitgever Paul Brand in Elseviers W. (25 jan.) doen het ergste vrezen. De wijzigingen zullen in brochure-vorm (plm. 60 pagina's) **te koop** zijn tegen f 2,50. "Op uitdrukkelijke wens van alle Nederlandse autoriteiten die bij de oorspronkelijke Nieuwe Katechismus betrokken waren" krijgt deze brochure een **ander formaat** en al even nadrukkelijk een **andere typografie**.

"Men - en de bisschoppen behoren tot die 'men' - heeft ook in die opzichten zich willen distancieren van de inhoud naast de 'eigen' inhoud. Het betreft hier een

principiële aangelegenheid; men wil duidelijk naast elkaar stellen: dit was van ons, dat is wat Rome verlangd heeft. Dat het supplement verschijnt "in opdracht van de Nederlandse bisschoppen" moet al als een uiterste concessie worden verstaan."

✱ ✱

De bisschop van Haarlem, Mgr. Zwartkruis, sprak voor de T.V. over de eis van de Amsterdamse "studentenpastores" het priesterambt te blijven uitoefenen na gehuwd te zijn. Hij sloot zich uiteraard aan bij wat kardinaal Alfrink al namens de bisschoppen verkondigd had: onmogelijk. Het was een milde redevoering, waarin hij vooral wees op een noodlottige verbreking van de eenheid.

Te betreuren is echter, dat alleen en uitsluitend aan de orde gesteld werd de kwestie van het priestercelibaat. Wij laten hier volgen, wat één der "pastores", Huub Oosterhuis S.J., o.a. namens hen allen zei, zondag 26 januari, in de kapel van het St. Ignatius-college:

"Als bijvoorbeeld het hoogste gezag in de kerk, ter correctie van de formulering van de Nieuwe Nederlandse Katechismus, het z.g. rapport van de kardinalen-commissie, stelt: dat Jesus zich tot herstel van onze misdrijven aan Zijn Vader heeft opgedragen als een heilig slachtoffer waarin God welbehagen had, - dat het Kruisoffer in Gods Kerk onafgebroken wordt voortgezet in het eucharistisch offer - dat in de communie het aan God opgedragen slachtoffer als spijs genuttigd wordt, dan verstaan wij dat met vele anderen elders als een karikatuur van wat wij trachten te beleven en te verkondigen in de breking van het brood, de viering van de eucharistie".

Wij vragen ons af: hoe is het mogelijk, dat dergelijke publieke anti-geloofs-belijdenissen voor de bisschoppen niet véél en véél zwaarder wegen dan de hele celibaats-kwestie.

Op grond van soortgelijke belijdenissen alléén al is continuering van het priesterschap onmogelijk.

De vraag of **deze** pastores in het ambt kunnen blijven als ze huwen, behoeft toch niet eens meer aan de orde gesteld te worden? ?

Typierend voor de situatie in de Nederlandse Kerkprovincie echter is, dat deze priesters wél in het ambt kunnen blijven... als ze maar niet huwen. (zie ook hiervoor de "belijdenis" van pastoor Slots).

Una fede viva, een levendig geloof, zeker, bij velen nog gelukkig, maar niet bij allen....

J. A.

Hartelijk dank!

Zeer velen hebben spontaan bijgedragen in de kosten van de Allerheiligen-advertentie in de Volkskrant.

De vele bijschriften op de giro-biljetten bewezen, dat de plaatsing algemeen werd toegejuicht. Er kwamen zeer vele kleine bijdragen binnen (f 2,50 - f 5,00 enz.). Totaal werden ontvangen f 3733,58. De advertentie kostte f 4800,00. De twee particuliere initiatiefnemers, die zich voor het volle bedrag van f 4800,00 garant stelden behoeften dus maar f 1066,42 bij te passen. Alle financiële bescheiden op deze advertentie betrekking hebbend (bankrekening enz.) worden aan Confrontatie, Tegelen, overgedragen.

Mogen wij met deze algemene dankbetuiging volstaan. We herhalen ze nog gaarne een keer.

Hartelijk dank!

DE INITIATIEFNEMERS
N. N.

CREDOGROEPEN

CREDOGROEP DEN HAAG

Donderdag 6 februari a.s. om 20.00 uur precies wordt een Latijnse H. Mis voor ons opgedragen in de Kapel der Eerw. Zusters van Liefde van Tilburg, Oude Molstraat 35, Den Haag, Tel. 654385 (070), waarna E.P. N. A. van Rijn O.P. zal spreken over "De geloofwaardigheid van de Kindsheid-Evangelien". (20.30 u. in de recreatiezaal). Cf. Matt. hfdst. 1 en 2, en Lucas hfdst. 1 en 2.

Gebedsgroepen: leider E.P. J. Kalkhoven S.J.

Studiegroep: leider E.P. Dr. A. Steyns s.c.j.

Godsdienstlessen: voor de kinderen van de leden van de Credogroep Den Haag en omstreken worden eenmaal per maand belangeloos godsdienstlessen gegeven door Mej. A. M. M. Simonis, Toronstraat 97, Den Haag, tel. 070-110083. (Opgave voor deelname bij Mej. Simonis).

Biechtgelegenheid: eerste zaterdag van de maand of vlgs. afspraak bij E.P. J. Kalkhoven S.J., Schouwweg 69, Wassenaar, tel. 01751-9904.

Eerste donderdag van de maand om 19.30 u. in de kapel Oude Molstr. 35, Den Haag, bij E.P. Dr. A. Steyns s.c.j. (Oude Delft 18, Delft, tel. 01730-23421) of vlgs. afspraak.

Alleen vlgs. afspraak bij E.P. P. Lommerse S.M.M., Leidseweg 191, Voorschoten, Sem. Beresteyn, tel. 01717-2341.

Contributie: f 15,- per jaar (inclusief gebedsgroep en studiegroep) te storten op gironummer 266491 t.n.v. Drs. L. J. C. Koop, Theresiastraat 295, Den Haag, tel. 854069.

Opgave voor deelname bij Mevr. Mr. J. D. Hermans-Lebert, Helmstraat 5d, Scheveningen, tel. 070-556956, bij afwezigheid: tel. 854069.

Bij deelname van 30 pers. is E.P. N. A. v. Rijn O.P. bereid een

Bijbelcycclus te geven. Nadere bijzonderheden te bespreken op 6 febr. a.s.

Matt. 24 : 4 Joh. 10 : 4 en 5.

Luistert naar wat Uw goede herders U te zeggen hebben!

Weest dankbaar voor hun medewerking! Bidt voor hen!

CREDOGROEP UTRECHT

6 februari a.s. te 20.00 u. Lof van Eerherstel, in de Kapel van de Eerw. Zusters v. Liefde, Springweg 142.

20 februari a.s. voor leden van de Credogroep en genodigden te 20.00 u. H. Mis, waarna toespraak van Mgr. C. G. v. Trigt, aan het adres als boven.

Onderwerp "Sterven, en dan?"

Er wordt mogelijkheid gegeven tot het stellen van vragen en discussie, **uitsluitend betreffende dit onderwerp.**

Voor ieder, die op ander godsdienstig terrein nog vragen heeft, zullen twee andere adressen bekend worden gemaakt, hier ter stede.

CREDOGROEP TILBURG

Latijnse H. Missen, opgedragen door de Zeereerw. Pater Dr. C. W. van Boekel m.s.c. in het Missiehuis, Bredaseweg 204, Tilburg, om half elf: zondag 9 februari; zondag 23 februari; zondag 9 maart; zondag 23 maart; zondag 27 april; zondag 11 mei; zondag 8 juni.

Bijeenkomst Credogroep Tilburg, Enschoot, Goirle op woensdag 12 februari; vrijdag 7 maart; dinsdag 1 april; woensdag 7 mei; woensdag 4 juni, ten huize van de secretaresse mej. I. Smits, Schouwburging 105, tel. 35611.

Secretariaat Credogroep Tilburg, Enschoot, Goirle: mej. I. Smits, Schouwburging 105, Tilburg.

K.R.O. Vraaggesprek over telegram aan Z.H. de Paus

(K.R.O. Radio-uitzending Echo dd. 14.1.1969 18.40 - 19.00 uur).

V. De redactie van het blad 'Confrontatie' heeft zich in een telegram rechtstreeks tot de Paus gewend om haar ongenoegen over de gang van zaken op en rond het Pastoraal Concilie te Noordwijkerhout te uiten. Met name de tekst van het interview dat kardinaal Alfrink met het Italiaanse blad 'La Stampa' heeft gehad was aanleiding voor deze uiting van wantrouwen. Mijnheer Bongaarts, U als redakteur van het blad 'Confrontatie' kunt misschien vertellen waarom U zich rechtstreeks tot de Paus en niet tot het episcopaat of de nuntius, de vertegenwoordiger van de Paus, ook op het Pastoraal Concilie, heeft gericht.

A. Er is in 1965 door verontruste katholieken een petitie aangeboden aan het episcopaat over de situatie zoals zij toen was en men heeft ook mededeling daarvan gedaan aan de internuntius. Het resultaat van deze door 2.000 mensen getekende petitie is, wat het episcopaat betreft, nihil geweest, met als gevolg dat in een verdere fase van de ontwikkeling in de kerkprovincie een aantal andere, misschien ten dele dezelfde verontruste katholieken een petitie aan de Paus gezonden hebben over de Nieuwe Katechismus. En vanuit deze zelfde situatie, het heeft destijds niets uitgehaald dat wij ons, respectievelijk diegenen die getekend hebben, zich tot het episcopaat gewend hebben, redenerend, hebben wij dus nu ook dezelfde weg gekozen als diegenen, die de petitie over de Nieuwe Katechismus hebben ingediend. We hebben ons rechtstreeks tot het centrum van de Kerk gewend.

V. 'Confrontatie' heeft 3 zetels op het Pastoraal Concilie aangeboden gekregen. Waarom heeft deze, uw stroming daar geen gebruik van gemaakt?

A. Ondergetekende is eerst op 18 november, toen er al een groot stuk werk, voorbereidend, verricht was voor deze sessie, telefonisch benaderd of hij een zetel wilde accepteren en er is niet bijverteld dat men 3 zetels beschikbaar had.

Ik heb toen zo geredeneerd, als ik deze zetel zou aannemen dan zou ik meewerken aan het ophouden van een valse schijn, dat de verhoudingen binnen het Pastoraal Beraad nagenoeg in overeenstemming zouden zijn met de werkelijke situatie in de Kerkprovincie, en dat is persé niet het geval. Bovendien heb ik nog als motief opgegeven dat er een sterke trend bestaat in Noordwijkerhout, die drijft naar vrijzinnigheid en dat ik aan deze trend op geen enkele wijze wens mee te werken.

V. In het telegram staat dat vele gelovigen erover denken, in het publiek, hun vertrouwen in het episcopaat op te zeggen. Heeft 'Confrontatie' dit inmiddels al gedaan?

A. Dit is een zuivere constatering op grond van talloze brieven en gesprekken, verder niets. Wij zijn er vast van overtuigd dat bij een voortgaande escalatie van de situatie zoals deze zich ontwikkelt, een explosie niet kan uitblijven, hetgeen niet in houdt dat wij bewust zouden aanzetten tot deze handelwijze. Dat wij het vertrouwen in het episcopaat niet volledig hebben afgeschreven moge hieruit blijken, dat wij in oktober aan de kardinaal gevraagd hebben, de beide redacteuren van 'Confrontatie', voor een onderhoud te ontvangen en dat de kardinaal, bij schrijven van 23 oktober 1968, dit heeft geweigerd.

V. In het telegram, dat U verstuurd heeft staat ook, dat de huidige situatie in katholiek Nederland, hemelsbreed verschilt van de uiteenzetting welke 'La Stampa' van 11 januari publiceert aan de hand van een interview met kardinaal Alfrink. Wilt U hiermee zeggen dat de fout ligt bij 'La Stampa', of zou de kardinaal verkeerde inlichtingen verstrekt hebben of een verkeerd beeld geschilderd hebben van de Nederlandse Kerkprovincie?

A. Het is een beoordeling van de situatie, zoals verschillende mensen verschillend oordelen over de affaire Israël bijvoorbeeld, zo kan men ook verschillende visies hebben over de situatie in Nederland.

Het is onze stellige overtuiging dat de interpretatie die de kardiniaal in grote trekken geeft, niet overeenstemt met de barre werkelijkheid in de Kerkprovincie.

V. Hoeveel mensen denkt U ongeveer direct te vertegenwoordigen, die zich dus ook achter dit telegram zouden kunnen scharen?

A. We hebben nooit de aspiratie gehad om te kunnen zeggen dat wij dé orthodoxie in Nederland vertegenwoordigen, alleen maar dat wij een weg zijn, een apparaat zijn, om dienstig te zijn aan het beschermen van de orthodoxie en het ontwikkelen van het réveil, hetwelk het Vaticaans Concilie op gang heeft gebracht. Betrouwbare cijfers, die zeggen dat 70 % van de Nederlandse katholieken niet progressief zijn, zijn voor ons een vingerwijzing dat het grootste gedeelte van de Nederlandse katholieken trouw wil blijven aan Rome en de Wereldkerk.

We kunnen niet zeggen dat wij hen vertegenwoordigen. Wij zijn alleen maar een blad met een beweging die er spontaan omheen gegroeid is en we trachten dus op onze wijze een bijdrage te leveren aan de taak die het Vaticaans Concilie zo duidelijk omschreven heeft.

V. Onder welke voorwaarden zal 'Confrontatie' wel deelnemen aan een volgende zitting van het Pastoraal Concilie?

A. 'Confrontatie' zal heel graag deelnemen aan een volgende sessie van het Pastoraal Concilie mits het teruggaat naar het begin, in 1966, toen welomschreven is wat de taak zou zijn van dit Pastoraal Concilie en de Paus er zijn vertrouwen in heeft uitgesproken en een begeleidend schrijven aan die eerste sessie mee heeft gegeven.

Geheel op basis van datgene wat uit de brief van de Paus spreekt, zouden wij gaarne bereid zijn om aan een volgende sessie deel te nemen.

In het andere geval weigeren evenals wij dit nu gedaan hebben.

Una fede viva

Enkele artikelen in de Osservatore Romano, die het Katholieke leven in Nederland prijzen, waren aanleiding tot triomfale kreten van 'progressieve' zijde.

De veel, of liever altijd gesmade Osservatore wordt nu met wel lust geciteerd. Men legt er thans NIET de nadruk op, dat het een gesigneerd artikel is - dus slechts een persoonlijke en geen officieel Vaticaanse mening weergeeft.

Overigens kunnen wij volledig met de inhoud der tot nog toe verschenen 2 artikelen instemmen. Wij wisten en weten, dat er sedert het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie (1853) veel gepresteerd is in Katholiek Nederland. Wij kennen Petrus Canisius van 400 jaar terug - hebben de 20e eeuwse Petrus Canisiusvereniging meegemaakt, maar wij kennen ook haar opvolgster de St. Willibrordusvereniging - Prof. Groot, Daniel en Fiolet; wij kennen Geert Grootte en Thomas à Kempis, we weten, dat paus Adrianus VI een Nederlander was, dat Vondel o.a. zijn prachtige Altaergeheimenissen schreef - We weten dat Katholiek Nederland 162 mannelijke en vrouwelijke religieuze ordes en congregaties in het leven riep; dat er 9000 priesters zijn en 5000 missionarissen, dat onze kardinaal Van Rossum prefect was van de Propaganda Fide, dat er 1800 parochies zijn, duizenden katholieke lagere en middelbare scholen - zelfs een Katholieke Universiteit, kortom we kennen allemaal de Pius-almanak, die spiegel van het vermaledijde Rijke Roomse Leven. Maar we weten ook, wat (nog) niet in de Osservatore staat, dat men veelzijdige pogingen aanwendt om dat Rijke Roomse Leven te niet te doen gaan - en dat het er voor Katholiek Nederland somber uitziet, als die afbraak niet afgeremd wordt. Niet wat was, maar het perspectief is volgens de Osservatore 'la sola che conti' - het enige waarmee men thans rekening moet houden.

Overigens zullen de sterk HISTORISCH getinte artikelen de H. Vader heus niet in de waan brengen, dat het op godsdienstig gebied in Nederland koek en ei is (de Romeinse redacteur wijst daar trouwens ook op). Want de veelvuldige waarschuwingen van de Paus zijn óók wel een beetje ingegeven door de Nederlandse toestanden, denken wij

Dat de kop boven het artikel 'una fede viva' juist is, willen wij hier graag bevestigen: er zijn ook heden ten dage nog zéér veel katholieken, wier geloof in één God, in God de Vader, God de Heilige Geest, God de Zoon ontvangen van de Heilige Geest en geboren uit de heilige maagd Maria, in de katholieke Kerk, in de gemeenschap der heiligen en in het eeuwig leven, nog springlevend is.

Nu we het tweede artikel van Alessandrini in de Osservatore (22 jan.) gelezen hebben, verwonderen wij ons er toch wel héél erg over, dat zijn artikelen in Nederland door de 'progressieven' als een soort triomfbogen voor de situatie in Nederland zijn voorgesteld. Alessandrini is nog niet veel verder gekomen dan Titus Brandsma, de priester-held, martelaar zelfs, en aan een appreciatie van de huidige situatie is Alessandrini nog niet toe, laat staan dat hij een juichkreet heeft laten horen.

Ook Alessandrini vroeg in het N.T.S. T.V.-interview: 'hoe komt U er bij dat de Osservatore ten opzichte van Nederland plotseling van standpunt is veranderd? De Osservatore heeft nog nooit over Nederland geschreven.'

Verder bleek uit dat interview dat èn Alessandrini zelf èn onderstaatssecretaris Casaroli èn de H. Vader de artikelen en het interview voor persoonlijke rekening van Alessandrini lieten; de paus heeft alleen 'de geest en goede bedoelingen van die artikelen geprezen en aangemoedigd', zoals Mgr. Casaroli zei (een appreciatie die Confr. overigens volkomen deelt).

Wanneer Alessandrini in zijn artikelen t.z.t. tot een objectieve weergave van de huidige situatie in Nederland komt, kan hij niet anders dan de conclusie trekken, dat het Rijke Roomse Leven dat hij afschilderde, gevaar loopt geruïneerd te worden.

In zijn artikelen is hij eerst tot het middeleeuwse Nederlandse katholicisme teruggegaan. Onwillekeurig denken wij hier aan Horatius' compliment aan Homerius omdat deze zijn beschrijving van de Trojaanse oorlog niet begint ab ovo Ledaë, het ei van Leda, de zwaan, waaruit Helena voortspoot, om wier schaking door Paris de oorlog begonnen was - maar zijn lezers direct in medias res voert.

In medias res - direct midden in de feitelikheden waarover het gaat. Daar zou Alessandrini ook midden in gevallen zijn, indien

hij de avond vóór zijn interview de 'geloofsbelijdenis' van Huub Oosterhuis S.J. voor de T.V. had gehoord en dezelfde avond van zijn interview de Nederlandse Jesuiten-provinciaal pater Hermans:

"Juist omwille van het evangelisch appèl - wie het vatte kan, vatte het - pleiten wij van de ene kant voor de zogenaamde ontkoppeling, willen wij dus de gehuwde priester volledig in het pastoraat handhaven..."

"De zware last die de bisschoppen dragen bestaat voor een deel hierin, dat zij op een bepaald ogenblik binnen de ruimte van de kerk geroepen kunnen zijn in alle vrijmoedigheid het 'neen' van de apostel Paulus te herhalen, een 'neen' zelfs aan het allerhoogste gezag."

"Ik wil openlijk verklaren, dat ik hen in mijn functie ook hierbij steun en naar ik meen te weten zeer vele collega's provinciaals met mij."

Er zijn nog veel meer eigentijdse bewijsstukken, die Alessandrini zouden kunnen helpen zijn licht te laten schijnen op de heden-daagse kerkelijke en godsdienstige situatie in de Nederlandse

Kerkprovincie.

✱ ✱

✱

Kardinaal Alfrink zei: 'de artikelen en de interviews zijn een handreiking aan katholiek Nederland: laten we ze met BEIDE handen aanvaarden.'

En wij denken en hopen en bidden:

Mocht dat eens waar zijn: met BEIDE handen.. Niet met één hand. Want dan weet de rechterhand weer niet wat de linker doet.

✱ ✱

✱

Ten onrechte (natuurlijk) hebben 'progressieven' hoera geroepen, toen zij uit de bezadigde artikelen van prof. Alessandrini een 'overrompelende ommekeer van Rome ten opzichte van de Nederlandse Kerkprovincie' distilleerden en daardoor 'zwakke broeders' ongerust maakten. Velen van hen zullen ook de 'handreiking' verkeerd hebben opgevat, hoewel Mgr. Casaroli toch uitdrukkelijk wees op de zorg en verantwoordelijkheid van de H. Vader voor de zuiverheid van het geloof. Dat betekende dus

wel een 'handreiking', maar tevens een waarschuwing: 's.v.p. niet de-hand-lichten met de geloofswaarheden'. Het moet voor de 'progressieven' een teleurstelling zijn, dat prof. Alessandrini in zijn jongste artikel (*Osservatore*, 29 jan.) verklaart, dat het voor hem een verdrietige werkelijkheid is, dat er een zware geloofscrisis in Nederland heerst. In dit verband brengt hij het verzet tegen de door de kardinalen-commissie voorgeschreven wijzigingen in De Nieuwe Katechismus ter sprake. Hij versbaast zich er over, dat zelfs een theologische faculteit (Nijmegen?) niet wil inzien dat een Catechismus een eenvoudige en ondubbelzinnige uitleg dient te zijn van de kerkelijke leer. Iedere theoloog moet die leer uitleggen in overeenstemming met de voorschriften van de Kerk. Alessandrini verbaast zich er nog méér over, dat er zelfs een theoloog is, die verklaard heeft 'naar eer en geweten' niet aan een herziening mee te kunnen werken (Dr. Mulders S.J., hoofd godsdienstige uitzendingen van de K.R.O.).

We vrezen dat de een korte wijle door de 'progressieven' met gejuich ten tonele gevoerde '*Osservatore*' nu weer met smaar zal worden overladen.

De poging om door 'inschakelen' van prof. Alessandrini de schijn te wekken, dat Rome (plotseling) sympathiek staat tegenover het Nederlands Progressivisme heeft dus echt niet tot het gewenste resultaat geleid.

Naar ons ter ore kwam, zou deze poging uit Nederland stammen en in Rome van Nederlandse zijde 'pastoraal' begeleid zijn. Dat de artikelen van Alessandrini een antwoord waren op het laatste telegram van Confrontatie en dat 'Vaticaanse kringen' zich van dat telegram distancieerden - die Nederlands-Romeinse sprookjes zijn dus nu wel uit de wereld.

De brief der veertig theologen

Op 17.12.1968 hebben katholieke Nederlandse dagbladen de tekst gepubliceerd van een verklaring over "de vrijheid der theologen en der theologie", die gericht was aan de Paus, de Prefect van de Congregatie voor de geloofsleer en andere hoge gezagsdragers der Kerk. Zij was ondertekend door veertig theologen, waarvan de dagbladers er dertien heeft genoemd. Op 18.12.1968 verscheen in het Parijse dagblad *LE MONDE* een gedeelte van deze verklaring, terwijl weer dezelfde dertien ondertekenaars werden genoemd. Hun namen waren dus niet door de redactie uitgekozen, maar in een bericht aan de pers verstrekt.

Nederlandse bladen hadden de verschijning van de verklaring dagen te voren aangekondigd; E. Schillebeeckx had ervan gesproken in een uitzending voor de T.V. van Hilversum, waarvan de korte inhoud later is verspreid in de vorm van een KNP-bericht. Hierin had Schillebeeckx ook gezegd dat Rome en de Paus "in paniek" zijn (na de publicatie o.a. van het kardinalenrapport betreffende de nederlandse Nieuwe Katechismus, de verklaringen van kardinaal Ottaviani aan Paris-Match van 7.12.1968, het onderzoek van de geschriften van Küng, Schillebeeckx en anderen door de Congregatie voor de Geloofsleer te Rome). Het KNP-bericht is van 11 december.

Omdat *LE MONDE* heeft bericht dat men de volledige tekst kan verkrijgen te Nijmegen, Arksteenstraat 3-5, het kwartier van *CONCILIUM*, was het al meteen duidelijk dat men de bron allereerst moet zoeken bij de redactie van *CONCILIUM*.

De inhoud van het stuk is van dien aard, dat de *OSSERVATORE ROMANO* van 3 januari 1969 er op opvallende wijze een protest tegen heeft gepubliceerd dat ook verscheen in de franse uitgave van 10 januari (omlijnd en op de eerste bladzijde). Er werd o.a. in betreurd dat "een groep welbekende en befaamde theologen, zonder rekening te houden met de goede regels van een wettige dialoog, een vorm van publiciteit aanvaardt die het karakter draagt van protest en pressie en op die manier, vooral in de

tegenwoordige omstandigheden, de uitvoering van plannen die op de uitgedrukte wensen betrekking hebben niet gemakkelijker maakt, en geen voordeel brengt, noch aan de naam van het tijdschrift, noch aan het heil der Kerk".

✱ ✱
✱

Wanneer men de nederlandse tekst, zoals in de pers gepubliceerd, vergelijkt met de franse van LE MONDE, kan men na zorgvuldig onderzoek vaststellen dat aan de nederlandse de prioriteit toekomt; de franse is er een vertaling van. In de nederlandse komen uitdrukkingen voor die iets van hun waarde of kernachtigheid verliezen wanneer men in de plaats ervan de franse tekst leest, en er komen ook karakteristieke uitdrukkingen in voor die slechts onvolmaakt in het frans zijn weer te geven. Een vergelijking als deze tussen twee teksten is natuurlijk een delicate zaak, maar het resultaat lijkt mij nauwelijks twijfelachtig. Een voorbeeld (er zullen andere in de loop van dit artikel volgen): de korte zin "Wij verwachten dat men onze vrijheid respecteert, waar wij NAAR BESTE WETEN en GEWETEN (hoofdeletters vdPl.) onze gefundeerde theologische overtuiging uitspreken of publiceren" is in het frans geworden: "Nous entendons qu'on respecte notre liberté chaque fois que nous communiquons, par la parole ou par écrit, nos convictions théologiques fondées, et que nous le faisons en mettant en oeuvre le meilleur de notre savoir et de notre conscience". De korte nederlandse tekst is in het frans hier en daar omschreven, dit is vooral duidelijk bij de vertaling van "naar beste weten en geweten", waar het de franse vertaler niet zo goed raad mee wist.

Bovenstaande wijst erop dat het document, het eerst aangekondigd in Nederland (er is daar zelfs gezegd dat 100 theologen het zouden tekenen!), te verkrijgen te Nijmegen, niet in het frans is geredigeerd, maar naar alle waarschijnlijkheid in het nederlandse. Er zijn immers een aantal tekenen die erop wijzen dat E. Schillebeeckx (een der ondertekenaars) de oorspronkelijke auteur is, zoals uit het vervolg zal blijken. Ik laat deze algemene opmerkingen volgen door een aantal bijzondere.

1. De theologen beginnen met hun "volledige loyaliteit en on dubbelzinnige trouw aan de katholieke Kerk" te betuigen. Zij zouden er goed aan hebben gedaan ook getuigenis af te leggen van hun algehele onderwerping aan de Paus en aan het leergezag

van de Kerk, zaken waarvan tegenwoordig, juist bij zekere theologen, veel te weinig terecht komt. Verderop wordt weliswaar gezegd "Met overtuiging beamen wij een leerambt van de Paus en van de bisschoppen, dat staat onder het Woord Gods in dienst van de Kerk en haar verkondiging" (de franse tekst maakt van het laatste woord, minder goed "prédication", prediking), maar het BESTAAN van een leerambt bevestigen is niet voldoende. In zijn boven aangehaalde TV-verklaring, heeft Schillebeeckx volgens het KNP-bericht o.a. gezegd "Ook kan men niet spreken over ongehoorzaamheid van de priesters. Als men ongehoorzaam is dan is men dat uit naam van het evangelie en met de diepste intentie trouw te zijn aan dat evangelie". Daarom lijkt het niet overdreven de woorden dat het leerambt "onder het Woord Gods staat" met enig wantrouwen te lezen. Als men het niet eens met het leergezag is, kan men zich altijd beroepen op het evangelie. Dit was een der beginselen van de zestiende eeuwse hervorming, die grote delen van de katholieke Kerk tot schisma en ketterij heeft gebracht. Natúúrlijk staat het leergezag "onder het Woord Gods", maar zij moet dit ook onfeilbaar verklaren en van zulk een uitspraak is een beroep op het evangelie niet meer mogelijk. Volgens de beroemde verklaring van het 1ste Vaticaans Concilie wordt "de geloofsleer die God heeft geopenbaard niet als een wetenschappelijke vondst voorgehouden, die door het menselijk vernuft vervolmaakt moet worden, maar zij is aan Christus' Bruid toevertrouwd als een goddelijke schat die zij trouw moet bewaren en onfeilbaar uitleggen" (Denz.-Sch. 3030; oude nummering 1800).

2. Als gesproken wordt van de "door het Tweede Vaticaans Concilie herwonnen vrijheid voor de theologen en de theologie", die niet "opnieuw in gevaar gebracht" mag worden, dan vraagt men zich af welke theologie vlak voor het Concilie in gevaar werd gebracht? Men kan hier alleen maar denken aan het modernisme, veroordeeld door Pius X, en aan zijn herleving onder verschillende vormen, vooral na de 2de wereldoorlog, om van de tijd na het 2de Vaticaans Concilie maar niet te spreken. Tegen het neo-modernisme (waarmee ik hier de verzameling van zekere moderne opvattingen bedoel waardoor aan het katholiek geloof te kort wordt gedaan) heeft de Kerk nu nog geen algemene effectieve maatregelen genomen, hoewel het zwaar op haar drukt en de gaafheid van het geloof, de vrede en de eenheid binnen de Kerk ernstig bedreigt, die vrede en eenheid die b.v. in de katho-

lieke kerk van Nederland (of wat deze eens was) zijn verdwenen, zodat velen die in de Kerk geëngageerd zijn (al te velen zijn dat helaas niet) en trouw willen blijven aan geloof en H. Vader, alleen maar verdriet lijden. Ik wil in dit verband nog herinneren aan het beroemde woord van S. Augustinus, gericht tot de ketterse Donatisten: "Wat is er erger dood voor de ziel denkbaar, dan de vrijheid der dwaling" (Migne, P.G. 33,400).

3. De verklaring noemt verder de vrijheid der theologen en van de theologie "een vrucht en een eis van de bevrijdende boodschap van Jesus zelf en... een wezenlijk aspect van de door Paulus verkondigde en verdedigde vrijheid der kinderen Gods in de kerk". Hetzelfde geluid heeft men onlangs kunnen horen toen het onderzoek van de geschriften van Schillebeeckx te Rome door de meeste docenten der theologische faculteit van Nijmegen "een handelwijze... in strijd met de elementaire rechten van de mens, met aard en functie van de theologische wetenschap en met DE VRIJHEID VAN HET EVANGELIE" werd genoemd. De tekst is in de pers gepubliceerd.

Ik merk allereerst op dat de bijbelse uitdrukking "vrijheid der kinderen Gods" in dit verband te onpas wordt gebruikt. Men vindt haar in Rom. 8, 21: "Want de schepping zelf zal bevrijd worden van het bederf om (binnen te gaan in) de glorie der kinderen Gods". Van "theologische vrijheid" is hier geen sprake. De bedoeling van S. Paulus is duidelijk: Christus heeft ons bevrijd van de wet van zonde en dood, wij zijn dus vrij daarvan en zo hebben wij de "glorie" van de eerste mens terug ontvangen. Voor S. Paulus betekent de "vrijheid" van de Christen vóór alles de vrijheid van de dwang uitgeoefend door de naar de letter afgeschafte joodse wet (vgl. ook 2 Cor. 3, 17; Gal. 2, 4; 4, 31; 5, 13). In 1 Cor. 10, 29 spreekt de Apostel over de vrijheid van de Christenen om spijzen te gebruiken die voor de Jood onrein zijn. De brief van Jacobus spreekt van de "volmaakte wet der vrijheid" (1, 25), of nog eenvoudiger van de "wet der vrijheid" (2, 12); hij heeft het over de nieuwe "wet", d.i. de christelijke boodschap die in de plaats van de joodse wet is gekomen en ons bevrijdt van een groot aantal voorschriften en verboden en alle ellende die ermee verbonden kon zijn. Volgens Hebr. 2, 15 zijn de gelovigen bevrijd van de slavernij van de duivel, die het mensdom de dood heeft berokkend. In het evangelie van S. Jan leest men nog dat "de waarheid u zal bevrijden" (d.w.z. van de zonde; Joan. 8, 32, vgl. ook 36).

Deze korte exegetische uitweiding, waarin alle in aanmerking komende teksten in overweging zijn genomen, toont duidelijk aan - indien dit nog nodig was - dat de H. Schrift in het geheel niets zegt over de "vrijheid der theologen", zeker niet in de zin waarin de verklaring der veertig het bedoelt, waarin immers onderscheid wordt gemaakt tussen het leeraamt der "verkondiging" (in de franse tekst: *prédication*, wat geen zuivere weergave is, bij gebrek aan een beter frans woord) en de "wetenschappelijke leeropdracht van de theologen". Hierover straks meer.

4. Als de verklaring zegt dat "onjuiste theologische opvattingen" in onze wereld "slechts effectief worden gecorrigeerd in een ongehinderde, zakelijke, wetenschappelijke discussie, waarin de waarheid door zichzelf kan overwinnen", dan is dit een uitspraak die kennelijk in strijd is met de feiten en die men daarom naïef zou kunnen noemen. Nergens zijn de meningsverschillen groter dan in de z.g. speculatieve, d.i. beschouwende wetenschappen, zoals de wijsbegeerte en de theologie. Hoeveel ketterijen zijn niet van theologische oorsprong, geformuleerd en gepropageerd door theologen! Zolang men de waarheid niet kan namen en proefondervindelijk vaststellen zijn er altijd die haar ontkennen. De Kerk heeft dus de taak de theologie en de theologen op de voet te volgen, hen zo nodig te corrigeren en de valse stellingen te veroordelen als dit zijn moet om de zuiverheid van het geloof bij haar kinderen veilig te stellen. Dit is zeker het geval wanneer, zoals vandaag, bepaalde groepen, waaronder van theologen, door middel van de massa-publicatiemiddelen en het uitoefenen van pressie niets nalaten om hun eigen mening te doen triomferen en die van de tegenstanders te smoren. In zulke gevallen moet de Kerk haar stem luid verheffen. Zij moet de dwalingen der theologen veroordelen wanneer deze het geloof in gevaar brengen, en de dwaalleraars buiten de Kerk sluiten, zoals zij steeds heeft gedaan. Zou zij dit niet doen, dan zou zij praktisch haar eigen geloof opgeven, wat niet mogelijk is.

De bovengenoemde gedachte dat de waarheid zichzelf wel corrigeert en dat het kerkelijk leergezag hier niet moet ingrijpen, vindt men ook terug in het concept van het antwoord van het nederlandse episcopaat op de bekende tien vragen van kardinaal Ottaviani. Dit "concept" is het eerst gepubliceerd door De Volkskrant van 29.12.1967, bij wijze van stunt. Het is zo goed als geheel het werk van E. Schillebeeckx en is door de bisschoppen hier en daar wat gewijzigd en bijgewerkt vóór het naar Rome werd ge-

stuurd. Daarin leest men onder meer: "Bovendien dienen wij ons rekenschap te geven van het feit dat de onderlinge polemiek onder de theologen zelf zelf de meest effectieve censuur is op eventueel eenzijdige accenten.... Een groter vertrouwen van de centrale kerkelijke instanties in de theologen zal in de toekomst de mogelijkheid scheppen om door theologische, vrijmoedige discussie gebeurlijke eenzijdigheden veel vlugger te doen verdwijnen dan dit kan door officiële lijsten van "dwalingen" of "halve dwalingen" "... (uit de inleiding op het antwoord). E. Schillebeeckx zegt verder dat "de ene theoloog de andere als vanzelf corrigeert, zodat op den duur eensgezinde bevestiging ontstaat" (bij vraag 4). Deze idylle heeft met de werkelijkheid niets te maken, zoals iedereen weet; het is niet nodig er op te insisteren. Ik wil slechts wijzen op de volmaakte overeenstemming van (evident onware) opvattingen uitgedrukt in de brief der veertig en in het "antwoord" op de vragen van Kardinaal Ottaviani, dat niet alleen maar een antwoord is, maar waarin de kardinaal (on)behoorlijk de les wordt gelezen. Dit laatste wordt door mij niet voor het eerst opgemerkt.

5. Als de verklaring zegt dat het "pastoraal verkondigingsambt" (van Paus en bisschoppen) "de wetenschappelijke leeropdracht van de theologen niet kan verdringen of verhinderen", dan maakt zij de indruk van de theologie een geheel autonome wetenschap te willen maken, die aan haar eigen wetten gehoorzaamt en waar het officiële kerkelijk leergezag zich niet mee heeft te bemoeien. Dit zou FATAAL zijn. Zeker, de Kerk oordeelt niet, tenminste niet direct, over zuiver menselijke of "wetenschappelijke" zaken. Maar omdat het menselijk verstand kan dwalen, zelfs gemakkelijk, kan dat van de theoloog het ook en zo kan hij de schat van het geloof in gevaar brengen. Daarom is het op zijn minst genomen exorbitant te vragen dat de Kerk het werk der theologen niet zal "verhinderen". Zij zouden dus ongehinderd hun gang moeten kunnen gaan. Het is onjuist en tevens gevaarlijk onderscheid te maken tussen een "pastoraal verkondigingsambt" en de "wetenschappelijke leeropdracht van de theologen", welke laatste feitelijk tot een tweede leergezag zou worden, quasi autonoom of geheel autonoom, en beschut tegen de vervelende en lastige inmenging van hen die de taak hebben de schat van het geloof "te bewaren en feilloos te verklaren" (1ste Vat. Concilie, zie boven). Het is bovendien gebruik in de Kerk dat een promotie tot doctor in de

theologie geschiedt namens de H. Stoel en krachtens de volmacht door haar gegeven. Dit practiseren en tegelijkertijd een verregaande onafhankelijkheid ten aanzien van het kerkelijk "verkondigingsambt" voorstaan doet denken aan het evangelische verhaal van de cijnspenning.

In verschillende publicaties is al gewezen op het gevaar dat zich in de Kerk een soort tweede leergezag zal vormen, resp. zich reeds tracht te vormen (in verband hiermee is in verschillende publicaties gewezen op het tijdschrift CONCILIUM en het persagentschap IDOC), naast het officiële leergezag, het enige dat van Christus de zending heeft ontvangen de geloofsschat te behoeden en authentiek te verklaren. In de verklaring der veertig komt dit gevaar op een ternauwernood verhulde wijze naar voren.

6. De verklaring laat verder weten: "Ieder soort inquisitie, al is deze nog zo subtiel, brengt schade toe aan de ontwikkeling van een gezonde theologie". Ja, erger nog: "Zij brengt ook niet te overziene schade toe aan de geloofwaardigheid van de hele kerk in de wereld van nu". Het woord "inquisitie" heeft natuurlijk een slechte klank, maar als gesproken wordt van een "subtiële" inquisitie, kan daarmee niets anders worden bedoeld dan een door de Kerk ingesteld onderzoek naar de meningen en opvattingen van theologen. Dit mag niet! De tweede uitspraak houdt bovendien een soort bedreiging in: laat ons, theologen, begaan, om de Kerk niet in gevaar te brengen. Dit soort bedreigingen of diskwalificaties van hen die zijn opvattingen niet aanvaardden ontmoet men herhaaldelijk in het werk van Schillebeeckx. In het antwoord op de tien vragen van kardinaal Ottaviani wordt het kerkelijk gezag dringend gewaarschuwd nieuwe theologische opvattingen niet te veroordelen, vanwege het grote kwaad dat hiervan voor de Kerk het gevolg zou zijn! Wanneer men de nieuwe "formuleringen" (wij weten wat Sch. e.s. daarover verstaat, men zie de "Nieuwe Katechismus") zou veroordelen, zo heet het in het antwoord op vraag 4, dan zou dit "afremmen" "een ramp zijn voor onze gelovigen, een bron van nieuwe onkerkelijkheid". - We merken ter zijde nog op dat de franse tekst van de aangehaalde zinnen iets korter is; de vertaler heeft met de uitdrukking "niet te overziene" in het frans geen raad geweten.

7. De verklaring vraagt verder van het leergezag van Paus en bisschoppen "een VANZELFSPREKEND VERTROUWEN in onze kerkelijke gezindheid en een ondersteuning zonder vooroordeel

van onze theologische arbeid ten behoeve van de mensen in kerk en wereld". Hier wordt van het kerkelijk gezag toch wel zeer veel gevraagd. De verklaring vindt het niet nodig aan te geven waarop dat "vanzelfsprekend" vertrouwen moet berusten. Is het feit dat men theologische artikelen of boeken schrijft dan voldoende om "vanzelfsprekend" vertrouwen te wekken? Weten de veertig dan niets van de geschiedenis der theologie en der ketterijen, welke twee zo vaak parallel lopen? Welke garantie geven "de theologen" van nu, dat bij hen alles in orde is? De toestand waarin wij nu in de Kerk leven, vooral in Nederland, die voor velen een nachtmerrie is, een verschrikking, een zware beproeving die het dierbaarste raakt wat zij bezitten: hun geloof, de Kerk van Christus, deze schrikbarende ellende, door de Paus al zoveel malen aangeklaagd, is voor een groot deel het rampzalige gevolg van een zekere theologie. Het feit dat een theoloog in goed geweten overtuigd is van de juistheid van zijn (nieuwe) theorieën (wanneer hij bescheiden is, zal dit niet licht het geval zijn) geeft niet de minste garantie dat hij zich niet ernstig vergist en mogelijk wel het geloof in gevaar brengt. God zal wel over zijn "geweten" oordelen, de Kerk moet het doen over zijn theorieën. In het antwoord op de tien vragen van kardinaal Ottaviani insisteret E. Schillebeeckx op het vertrouwen dat moet worden geschonken "aan het goede dat in de tijd die God ons geeft baan breekt", en dit "ondanks het gevaar dat het christelijk geloof in elke situatie bedreigt" (inleiding op het antwoord, slot daarvan). De strekking van deze uitspraak is dezelfde als die van de verklaring der veertig: leg de theologen niets in de weg.

8. Het getuigt van weinig bescheidenheid (om het zacht te zeggen) wanneer de verklaring ongevraagd gedetailleerde voorstellen doet omtrent een reorganisatie van de Congregatie voor de geloofsleer (en deze meteen maar publiek heeft gemaakt, bij wijze van pressiemiddel). Deze voorstellen beslaan meer dan de helft van de tekst van het stuk, en hebben de bedoeling het aan deze Congregatie nog moeilijker te maken bij het uitoefenen van haar voornaamste taak: de verdediging van het geloof. De moderne communicatiemiddelen maken een snelle verspreiding over de hele wereld mogelijk van al wat wordt gepubliceerd. Veel theologen van onze tijd richten zich niet alleen in wetenschappelijke tijdschriften en werken tot vakgenoten, om hun nieuwe theorieën uiteen te zetten, maar tot het grote publiek, tot de massa. Met behulp van de middelen van massa-communicatie en

van internationale persagentschappen als het IDOC, slaagt men er zelfs in bepaalde theologen, wier werk wetenschappelijk gesproken maar middelmatig of zelfs slecht is, voor "grote" theologen te doen doorgaan, die overal hun stem laten horen en wier haan nog steeds koning kraait.

In Nederland worden tal van theologische problemen in de dagbladders bediscussieerd en wel op een volkomen eenzijdige manier. Hiermee hoopt men de publieke opinie te beïnvloeden en in de gewenste richting te "vormen". Het gaat niet meer om bepaalde nieuwe ideeën ter discussie te stellen om ze op hun waarheid te laten toetsen, maar om ze door zoveel mogelijk personen te doen aanvaarden, en ten slotte door de "publieke mening" als geheel. Dan is men waar men wil zijn en heeft men de basis gelegd om ook de Kerk radicaal (het woord is van vicaris-generaal Ruygers) te veranderen.

Wanneer men de Congregatie van de geloofsleer, die het toch al moeilijk heeft wegens de op het Concilie op haar gedane aanvallen, tot lange en moeilijke onderhandelingen met verdachte theologen zou verplichten alvorens zij iets zou mogen ondernemen dan zou men haar taak, zo nodig voor het heil der Kerk, praktisch illusoir maken. De Congregatie heeft geen ander doel dan te werken voor het heil der Kerk: zij moet zorgen voor de veiligheid van het geloof van het Volk van God en de leden daarvan. Hier- van is in het document der veertig geen sprake. Het is slechts op volkomen eenzijdige wijze geïnteresseerd (in de voorstellen die het doet) in de belangen van de theologen. Maar deze belangen moeten volkomen ondergeschikt zijn aan die der gelovigen. Het is zelfs beter dat een theoloog wat lijdt, door onbegrip of zelfs afwijzing van zijn leer, dan dat het Volk Gods, de gelovigen verlost door Christus' Bloed, in dwaling worden gebracht en schade lijden.

In het 4de der voorstellen die moeten dienen om de Congregatie praktisch vleugellam te maken, wordt gevraagd om "lieftst onmiddellijk" de internationale theologencommissie in te stellen waarom de Synode der bisschoppen van oktober 1967 de Paus heeft gevraagd. In plaats van te wensen dat deze commissie ONDER HET GEZAG van de Congregatie voor de geloofsleer zal werken, wil men dat zij daarmee "zo nauw mogelijk samenwerken" zal. Wanneer men nu bedenkt dat de verklaring zich op het standpunt stelt dat de "wetenschappelijke leeropdracht" der theologen onafhankelijk van het "verkondigingsambt" der Kerk moet kunnen werken (dit mag dat der theologen immers niet

"verdringen of verhinderen"), is het zeer te vrezen dat de opsteller van de verklaring der veertig de hoop en de verwachting koestert dat zulk een commissie de Congregatie voor de geloofsleer de wet zal kunnen voorschrijven.

Men ziet hieruit dat de instelling van een internationale theologencommissie een delicate zaak is en in de tegenwoordige omstandigheden bijzonder moeilijk; wanneer men geen heel zorgvuldige keuze doet (en vergis ik mij niet dan is in verband daarmee de Congregatie al sinds enige tijd bezig de werken van bekende theologen te onderzoeken) dan zou men wel eens een paard van Troje kunnen binnenhalen. De Vaders van de Synode hebben ongetwijfeld verondersteld dat het goed zou zijn theologen van verschillende richtingen bijeen te roepen, in de veronderstelling dat zij vanzelfsprekend trouw zijn aan de leer der Kerk, zoals de Kerk die verstaat, en ten volle bereid zich aan haar leer-gezag te onderwerpen. Zulk een commissie zal ongetwijfeld goede diensten kunnen verrichten, Maar niet een commissie zoals de verklaring der veertig zich die kennelijk voorstelt.

Verder wordt nog gevraagd dat geen kardinaal ouder dan 75 jaar nog lid van de Congregatie zal zijn. Op deze wat al te doorzichtige manier is men met één slag van de kardinalen Ottaviani en Browne af. Men vraagt ook nog, dat het onderzoek van de geschriften van een theoloog alleen maar op basis van de uitgaven in de oorspronkelijke taal zal geschieden. Dit zou het de Congregatie uiterst moeilijk maken zich bezig te houden met geschriften van, laat ons zeggen Vlamingen, Indiërs die een der veertien officiële talen van het land gebruiken, of Japanners. In elk beschaafd land zijn er beëdigde vertalers, die voor de overheid werken. Ook de Congregatie voor de geloofsleer mag zulke in dienst hebben. Bovendien houdt zij zich tegenwoordig heus niet ernstig bezig met misschien alleen maar wat verkeerde nuances in de uitdrukkingswijzen van 'n theoloog, nuaneen die alleen in de oorspronkelijke taal tot haar volle recht komen. Het gaat om veel belangrijker zaken, die ook uit vertalingen duidelijk zijn. Bovendien wordt met elke theoloog wiens geschriften te licht worden bevonden nog een gesprek gehouden, waarop deze zich nader kan verklaren.

Aan het slot vraagt men dat zelfs in het (uiterste) geval, na lang onderhandelen vastgesteld (terwijl in het Volk Gods ondertussen wie weet welke ellende is aangericht), waarin de opvattingen van een theoloog te licht worden bevonden (en dus in strijd met het geloof, anders heeft het geen rede dat de Congregatie er zich mee

bemoeit), er geen enkele maatregel tegen de persoon in kwestie wordt genomen! Als dit de praktijk zou worden, zou de Kerk van Christus worden overgeleverd aan de valse leraars en profeten. Dezelfde Bisschoppensynode, die gevraagd heeft om de instelling van een theologencommissie, heeft ook gevraagd dat degenen die de juiste leer niet onderrichten, ook niet na vermaand te zijn, zullen worden afgezet en uit hun functies verwijderd. Hierover staat niets in de verklaring der veertig. Dat komt hun niet van pas.

Alles bijeengenomen is het duidelijk, dat het document niet aanvaardbaar is; vandaar dat er van kerkelijke zijde zo scherp op is gereageerd. Het lijkt mij opgesteld, zo niet geheel dan toch in hoofdzaak, door E. Schillebeeckx. Argumenten, wijze van redeneren, gebruik der H. Schrift enz. wijzen m.i. alle in deze richting. Het komt mij ook voor dat de verklaring, aanstonds publiek gemaakt, zelfs in de dagbladpers (om als pressiemiddel te kunnen dienen), voor Sch. een rol moet spelen in zijn zelfverdediging tegen de Congregatie van de geloofsleer. Nadat hij er in geslaagd was zijn eigen faculteit, de senaat van zijn universiteit, de curatoren daarvan, provinciaals van religieuze orden, het PINK, ja zelfs de bisschoppen van Nederland (die na de trieste affaire van de "Nieuwe Katechismus", waarvoor Sch. als censor een grote verantwoordelijkheid draagt, hun vertrouwen in hem niet schijnen te hebben opgegeven) voor zich te mobiliseren, moet het nu een groep van internationale theologen doen. Maar lang niet allen aan wie om adhaesie was gevraagd hebben deze geschonken. Dit is inmiddels al publiek geworden, alhoewel nog niet in de pers van Nederland.

Elk wantrouwen jegens "theologen" zou al bij voorbaat misplaatst zijn, in strijd met het "vanzelfsprekend" vertrouwen dat de Kerk in de theologen moet hebben. Dit heeft Schillebeeckx niet belet in De Volkskrant van 23.11.1966 de theoloog die zonder zijn naam te noemen de moed heeft gehad om als eerste in acht bladzijden van Confrontatie (Otk.-nov. 1966, nr. 15-16, blz. 34-41) kritiek te leveren op de Nieuwe Katechismus, met schimpwoorden en beledigingen te overladen. Deze theoloog had niet het recht van spreken, hij verdiende niet het minste vertrouwen. Toch meende hij in geweten verplicht te zijn het geloof van de Kerk te verdedigen, waaraan in dit boek zozeer te kort wordt gedaan. In de

verklaring der kardinalencommissie heeft de Kerk hem punt voor punt gelijk gegeven, maar dit heeft niet kunnen beletten dat hetzelfde onwaardige en grievende stuk nog eens in italiaanse vertaling is verschenen in het z.g. "dossier" (lees: eenzijdige verdediging) van de Nieuwe Katechismus, gepubliceerd door Mondadori in Milaan, ingeleid en begeleid door de IDOC-man Altling van Geusau.

De theoloog, om het nog eens te zeggen, staat in dienst van de Kerk. Hij is onderworpen aan het toezicht van het leergezag, dat **IN ALLES BOVEN HEM STAAT**. Zijn wetenschap is niet autonoom, want zij gaat uit van de beginselen van het geloof, zoals dit door de Kerk wordt geleerd en zij mag dit geloof nooit in gevaar brengen. Een der regels die de theoloog steeds moet hanteren is die der **ANALOGIA FIDEI**, de analogie van het geloof: steeds moeten de uitkomsten van zijn redeneringen in overeenstemming zijn met het door de Kerk voorgehouden geloof en passen in het geloofsgeheel. Het gaat niet aan dat de theoloog zich, al of niet met zijn collega's, opwerpt als een quasi-onafhankelijke rechter van de geloofsleer.

De verklaring der veertig is ondertekend door enkele theologen wier namen men liever niet onder zulk een stuk zag. Hebben zij het getekend met alle bedoelingen van zijn hoofd-auteur? Ik waag het hieraan te twijfelen. Maar die van de hoofdauteur zijn doorzichtig genoeg. Zij zijn verwerpelijk en houden een gevaar in voor de Kerk. Vandaar dat de **OSSERVATORE ROMANO** (op last van hogerhand, zoals uit de wijze van publicatie blijkt) er onmiddellijk scherp op heeft gereageerd.

PROF. MAG. DR. J. P. M. VAN DER PLOEG O.P.

Nemen onze priesters dat?

PRIESTERS IN AMBT PRATEN OVER CELIBAATSPROBLEMATIEK

In de rubriek 'Zin en tegenzin' van zondag 2 februari, zondag 16 februari en zondag 2 maart a.s. (19.00-19.30 uur) zendt de VARA drie radiodocumentaires uit over priesterschap en celibaat. In deze programma's wordt de celibaatproblematiek voor het eerst belicht vanuit de priester die **in het ambt** staat.

De onderwerpen die aan de orde komen zijn: Meningingen over de celibaatsverplichting, motieven voor de keuze van het celibataire leven, het beeld van het fenomeen 'vrouw' waarmee de priester zijn ambt aanvaardde, veranderingen in dat beeld, veranderingen in de samenleving die een ander contact tussen priester en vrouw mogelijk maakten, het ontstaan van een verhouding met een vrouw, de invloed van de geheimzinnigheid daarop, contacten met andere priesters in soortgelijke omstandigheden en de mening over de strategie die gevolgd zou moeten worden om de celibaatsverplichting opgeheven te krijgen.

In de discussie over deze onderwerpen is tot dusverre het celibaat óf als theoretisch vraagstuk aan de orde gesteld, óf behandeld door priesters die reeds uitgetreden waren of van plan waren dit te doen.

In de documentaires die de VARA heeft samengesteld, vertellen twintig Rooms katholieke priesters die hun taak nog volledig vervullen, van de problemen die de handhaving van de celibaatsverplichting in de tegenwoordige tijd meebrengt. **Alle twintig hebben zij een duurzame relatie met een vrouw, sommigen al meer dan tien jaar.** Bijzondere aandacht wordt besteed aan de betekenis van het leven in de halve illegaliteit, vooral voor de betrokken vrouwen en meisjes van wie er ook een aantal aan het woord komen.

De leidende gedachte in deze uitzending is, dat de officieel gehuldigde moraal, zoals die o.a. geconcretiseerd is in de celibaatswet, niet meer in overeenstemming is met de praktijk waarin vele priesters leven. Alle geïnterviewden voelen zich in deze toestand buitengewoon ongelukkig. **Zij zien veelal hun eigen gedrag als**

CONSECRATIEFORMULE

Analyse door Dr. Adr. Drubbel MSC, Beek L.

huichelachtig en ondergaan het als bijzonder pijnlijk dat juist de Kerk ('teken van waarheid in de wereld') ze hiertoe dwingt. De relatie tussen de priester en zijn vrouwelijke partner draagt in een groot aantal gevallen de sporen van deze verwrongen toestand.

Het belangrijkste doel dat met deze programma's wordt nagestreefd is, het taboe waarmee dit onderwerp is omgeven, op te heffen en het tot een 'bespreekbaar' probleem te maken.

Deze documentaties kwamen tot stand op initiatief van Mr. G. J. P. Cammelbeek die ze ook zal presenteren. Het project werd begeleid door een drietal prominente ex-priesters.

De programma's werden voorbereid en gerealiseerd door Marjolijn de Vries, die in de drie maanden die aan de uitzending vooraf gingen, ongeveer vijftig gesprekken heeft gevoerd met priesters en contactlieden. Deze voorbereidingen resulteerden tenslotte in **twintig grote interviews, waarvoor door de VARA alle garanties van anonimiteit en geheimhouding werden gegeven.**

Marjolijn de Vries studeerde aan de Sociale Akademie te Amsterdam, werkte bij de Raad voor de Kinderbescherming en is sindsdien een jaar verbonden aan het documentaire produktieteam van Tom Pauka.

(zondag 2 februari, 19.00-19.30 uur, Hilversum 1)

(zondag 16 februari, 19.00-19.30 uur, Hilversum 1)

(zondag 2 maart, 19.00-19.30 uur, Hilversum 1)

* *

*

Bovenstaand communiqué werd ons door de VARA verstrekt. Wij namen het letterlijk over, lieten alleen vet drukken dat de VARA alle garanties voor anonimiteit en geheimhouding gegeven heeft. En ook de woorden: 'zij zien veelal hun eigen gedrag als huichelachtig'.

Moeten wij er, na deze zelfbekentenis nog meer van zeggen?

Pijnlijk is, dat deze priesters absoluut anoniem blijven. Door deze anonimiteit worden praktisch alle Nederlandse priesters belast. Want hoe weet de kerkganger nu dat de priester-voorganger géén 'duurzame verhouding' heeft met een vrouw? En niet iemand die zichzelf een huichelaar weet?

Nemen de Nederlandse priesters het dat zij allen verdacht worden gemaakt door dit 20-tal anonieme priesters?

Neemt ons episcopaat het?

Nemen de gelovigen het?

De woorden 'hij is het teken van...' vindt men noch bij Matteüs, noch bij Markus, noch bij Lukas, noch bij Paulus, de vier, die ons de instelling van de Eucharistie verhalen. Bij Matteüs leest men: want dit is mijn bloed van mijn verbond; bij Markus: dit is mijn bloed van het verbond; bij Lukas: deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed; bij Paulus (I Kor. 11, 25): deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed.

Wat te zeggen over de inlassing 'hij is het teken van...', die klaarblijkelijk als tekstverklaring bedoeld is. (Ik laat nog even de kwestie van de geldigheid als consecratie-formule rusten). Als men aan de woorden in Ex. 24, 8 (Nu nam Mozes het bloed, sprenkelde dat over het volk en sprak: Dit is het bloed van het verbond dat Jahweh met U sluit) als verklaring zou toevoegen, dat het bloed het teken is van het gesloten verbond, dan zou ik daartegen, als verklaring, geen bezwaar hebben. Het bloed van de geslachte stieren is als teken aangewend en kan OOK NIET MEER dan teken zijn. De brief aan de Hebreëën geeft duidelijk te verstaan, dat het bloed van Christus echter heel iets anders en oneindig veel meer is dan het bloed van stieren en bokken, dat geen zonden kan weg nemen. (Hebr. 9, 11-14; 10, 1-10). Het bloed van Christus is niet louter teken van een verbond, maar door zijn bloed, door zijn kruisdood, sluit Christus het Nieuwe Verbond. Als men aan de woorden van de instelling als verklaring zou toevoegen: 'het is een teken van...' en men zou de woorden bedoelen als 'alleen maar een teken' dan verarmt men de inhoud van de woorden van de H. Schrift.

Wat nu de consecratie-formule betreft: 'Neemt deze beker en deelt hem samen, want hij is het teken van het nieuwe verbond in mijn bloed...' ik geef als mijn mening, dat die formule ongeldig is. De formule zegt alleen maar dat de beker, d.w.z. de inhoud van de beker, een andere BETEKENIS krijgt, een transsignificatie dus. Zo kreeg ook het bloed van stieren door Mozes aangewend een andere betekenis, waarbij het bloed in wezen bleef wat het was. De bovenvermelde consecratie-formule raakt het WEZEN van de

inhoud van de beker niet, alléén de BETEKENIS. Men geeft er dus slechts een andere betekenis aan.

'Zo deed Hij ook met de beker, waarover Hij de zegenbede sprak, zeggend: Neemt deze beker en deelt hem samen, want hij is het teken van het nieuwe verbond in mijn bloed, vergoten tot vergeving van zonden. Blijft dit doen tot gedachtenis aan Mij.'

Tekst als bovenbedoeld, uitgave: Perikopen Willibrordvertaling, Katholieke Bijbelstichting, Boxtel.
N.V. Gooi en Sticht, Hilversum.

In 'Kenmerk' hoorden wij een Vlaams priester vertellen: 'De Vicaris zei: trouw toch maar niet, blijf priester, bezoek je meisje bijv. tweemaal per week en ga zaterdags dan biechten.'

Wil men Kerk en biecht als huichelachtige instellingen brandmerken, dan moet men dergelijke onzinnige en onzindelijke uitlatingen voor de T.V. spuien.

BOEKBESPREKING

Dr. Gerhard Bergmann, Alarm om de Bijbel. 120 blz. Uitgeverij Semper agendo N.V., Apeldoorn (Nederlandse bewerking van Alarm um die Bibel, Schriftmissions-Verlag, Gladbeck, 1963).

De ondertitel van dit werk, waarvan de Nederlandse vertaling nu in tweede druk verschijnt, maakt duidelijk waarop het alarm betrekking heeft: 'Over de onhoudbaarheid van de bijbelkritiek der moderne theologie'. Hier klinkt, een stem (aldus het voorwoord van prof. dr. U. Zuidema) uit de Evangelische Kirche in West-Duitsland, van piëtistische zijde, gealarmeerd door de nieuw-rationalistische en existentialiserende theologie van Bultmann en de neo-Bultmannianen.' Met de schrijver van het voorwoord kan men de verschijning van dit geschrift in Nederlandse vertaling van harte toejuichen. Het richt zich immers tegen gevaren die het christendom in zijn wezen bedreigen en reeds verwoestingen hebben aangericht. De ernst van die gevaren wordt al in de aanvang van het werk duidelijk gemaakt in enkele regels, waarin men lezen kan, dat er 'volgens Bultmann en zijn volgelingen geen wonderen, geen engelen, geen demonen, geen maagdgeboorte, geen lichamelijke verrijzenis, geen hemelvaart, geen wederkomst, geen zondenvergeving enz. zouden bestaan (blz. 12).'

Bergmann heeft zijn werk in drie delen verdeeld: deel I De geestelijke wortels van de moderne theologie (blz. 12-15); deel II De aanval op de Bijbel (blz. 26-77); deel III Welk getuigenis legt de Bijbel over zichzelf af (blz. 78-119). De auteur schrijft voor een ruime lezerskring, voor mensen die werkelijk verontrust zijn over hetgeen men als christelijke leer durft voorhouden, mensen die er de onjuistheid van aanvoelen maar niet in staat zijn tegen al wat men hun voorhoudt, in duidelijke bewoording een afdoend antwoord te formuleren. Het is reeds een verdienste van Bergmann, dat hij de leer van Bultmann en diens volgelingen duidelijk aangeeft, men zou willen zeggen onmaskert. Meermalen toch gebruiken zij termen, waarmee de christen vertrouwd is, maar waaraan zij een andere inhoud geven.

Geschreven voor christenen van protestantse huize is dit boek nuttig voor alle christenen, omdat zich overal, min of meer, de schadelijke invloed van de leer van Bultmann op het christelijk leven laat gevoelen.

A. D.

Verbonden met de Paus

Kardinaal Alfrink verklaarde bij de opening van het beraad in Noordwijkerhout, dat hij de "verbondenheid met de Paus" gehandhaafd wil zien. Dat zulk een verklaring nodig was, geeft al te denken. De meerderheid van de aanwezigen zal het met deze verklaring wel eens geweest zijn. Maar moeilijker wordt de vraag, wat we onder verbondenheid nu precies hebben te verstaan. Is hier bedoeld: niet openlijk breken? Of is de zin: volgzzaamheid tegenover een hoger gezag? Wanneer men dit laatste onder verbondenheid wil verstaan, ben ik er lang niet zeker van, dat een even grote meerderheid hier nog volledig achter staat. Talrijke katholieken in Nederland, voorgestaan door een aantal priesters, wijzen deze volgzzaamheid in de praktijk af. Enkele voorbeelden om dit te verduidelijken.

1) De Nieuwe Katechismus. Er zijn bepaalde correcties of aanvullingen voorgeschreven. De bisschoppen hebben de discussie met Rome hierover gesloten "uit respect voor de Paus". Zij namen het besluit de correcties in een afzonderlijk boekje te publiceren. Hiermee wordt bereikt (is dat bedoeld of niet?), dat wie de N.K. ook zonder dit boekje wil blijven gebruiken, daarin volkomen vrij blijft. Deze vrijheid wordt bovendien uitdrukkelijk bevestigd door een uitspraak van Noordwijkerhout: "De N.K. is voor de katechese een veilige gids." Verbondenheid, respect voor de Paus!

2) De liturgie. Niet alleen de Raad voor de Liturgie, ingesteld door Vaticanum II, maar de Paus zelf verklaart bij herhaling en met nadruk, dat geen experimenten zijn toegestaan en dat het zelfs de bisschoppenconferenties niet vrij staat veranderingen aan te brengen. (Zie toespraak van Paulus VI tot de leden van de Raad voor de Liturgie 14 oktober 1968). Hoe hieraan in Nederland de hand gehouden wordt, kan iedereen zien, die een kerk binnengaat. Overal wordt geëxperimenteerd (lees: veranderd, weggelaten). Dat communiceren op de hand uitdrukkelijk verboden is, heeft niemand minder dan Mgr. Moors openlijk ver-

klaard. Door buitenlandse bisschoppen wordt het in feite ook niet toegestaan. In gespreksgroepen, radioforums e.d. wordt van pauselijke voorschriften inzake liturgie meestal niet eens melding gemaakt. Het "Ik vind... ik zou denken..." van de eerste de beste kerkganger heeft voor veel mensen meer waarde dan de richtlijnen van Christus' Plaatsbekleder. Wat heeft die verbondenheid hier voor reële zin?

3) Het celibaat. Deze verbondenheid valt ook moeilijk te rijmen met de houding van een deel der Kerk in Nederland ten opzichte van het celibaat. Het standpunt van de Paus wordt duidelijk uiteengezet in de encycliek *Sacerdotalis Coelibatus*. Terwijl een groot aantal priesters en gelovigen in Nederland zijn verbondenheid met de Paus benadrukt door voor de handhaving van het celibaat op te komen, zijn er toch ook velen, die pressie uitoefenen in tegenovergestelde zin en naar een weg zoeken - een korte of een lange weg - om de ontkoppeling door te drijven.

4) *Humanae Vitae*. Het oordeel van de Kerk is in substantie niet gewijzigd sedert de uitspraken van Pius XI en Pius XII. Het door deze Pausen steeds verkondigde standpunt werd in 1959 met goede argumenten warm verdedigd door kardinaal Alfrink. (Zie *Confrontatie* - no. 41 nov. 1968). Nu, tien jaar later, wordt deze leer afgewezen met de motivering, dat de argumenten van Paulus VI niet overtuigen! Men wijst de zaak terug naar het geweten van de gehuwden. Dat in elk concreet geval het geweten de beslissing neemt, wordt door geen Paus ontkend. Maar als men nu het geweten tegenover de encycliek wil stellen, betekent dit voor theologisch niet geschoolde echtparen dikwijls: "Trek je van die encycliek maar niets aan. Wat de Paus zegt, is niet meer geldig en ga je gang." Vroeger was het: "Dit mag niet" en daarnaar werd het geweten gevormd. Nu is het geworden: "Het mag" en dan is het geweten gauw klaar. Wie veel met de mensen omgaat, weet, dat zo de praktijk is.

5) De geloofsbelijdenis van Paulus VI. Bij gelegenheid van het eeuwfeest van de marteldood van de Apostelen Petrus en Paulus (67 na Chr.) heeft de Paus een jaar van het geloof uitgeschreven. Hij besloot dit jaar met een prachtige duidelijke geloofsbelijdenis. Geheel onopgemerkt is dit gebeuren in Nederland niet voorbij gegaan, maar bijna. Er zijn parochies, waar de pastoor zich nog verbonden voelt met de Paus en aan dit "Jaar van het Geloof"

het nodige reliëf heeft weten te geven. Maar veel waren het er niet. Weinig vooral als men dit vergelijkt, met hetgeen andere landen deden. In vergelijking met die anderen bij ons wel veel kritiek en afwijzing.

Breken met Rome? Een schisma? Neen dat niet! Maar zich voegen naar de richtlijnen van de Paus? Dat ook niet. De kardinaal mocht constateren: de Katholieken van Nederland staan achter de bisschoppen. Staan die katholieken ook achter de Paus? We moesten eens ophouden hier verstoppertje voor elkaar te spelen. Dat zou m.i. een goede stap zijn op de weg naar beter begrip voor elkaar.

Dr. Ch. DURY S.D.B.

Voet(s)-angels

Pastoor Voets (Castricum) van wie wij febr.-maart 1967 enkele korte stukjes opnamen - vandaar de vermelding van zijn naam in de lijst van personen die wel eens in Confrontatie publiceerden - heeft in De Tijd publiek en dramatisch afscheid genomen van Confrontatie. Hij vreest, dat Confrontatie zijn reputatie misbruikt om het blad "status" te geven.

Hij beweert in De Tijd van 25 januari, dat Confrontatie "positief" verklaart, dat de Nederlandse bisschoppen er op uit zijn een wig tussen Rome en Nederland te drijven."

Pastoor Voets vergist zich: Confrontatie heeft dat nooit verklaard.

Pastoor Voets vergist zich ook als hij beweert "dat C. in een telegram aan de Paus het vertrouwen in het Ned. Episcopaat praktische heeft opgezegd. Hij leze b.v. het radio-interview in dit nummer.

Confrontatie is ook geen "element, **Wat** twist en tweedracht zaait," zoals pastoor Voets schrijft, Confrontatie **SIGNALEERT** juist de twist en tweedracht, die ècht niet van "conservatieve" zijde in de Ned. Kerkprovincie is gezaaid.

Wij hebben gemeend even de angels uit pastoor Voets' Ingezonnen stuk te moeten trekken. Ook publiek.

RED. C.

Hoe komt een mens tot het atheïsme?

In een vorig artikel hebben wij gepoogd de opgang van de mens tot de levende God te beschrijven. Als wezenlijke momenten in de opgang noteerden wij: natuurlijke godskennis - natuurlijke godsdienstigheid - natuurlijke kennis der geloofwaardigheid van het christendom. Langs deze momenten komt de mens tot de christelijke geloofsakt. De drie voorbereidende momenten blijven in elk christen als onderbouw van zijn geloofsakt aanwezig. In zijn totale bovennatuurlijke geloofshouding tegenover God liggen de drie lagere momenten mede besloten, hoewel zij niet noodzakelijk expliciet bewust zijn en uitdrukkelijk gekend in hun onderscheiden-zijn van elkaar en in hun onderlinge verhouding. Nu ontstaat het atheïsme altijd uit een afdwaling van de juiste weg naar God. Het lijkt daarom voor de hand liggend te vermoeden dat, als onze analyse van de weg naar God goed is, het mogelijk moet zijn op deze weg de punten aan te geven waarop de mens kan afwalen naar het atheïsme. En wij menen dit inderdaad te kunnen doen. Het kan zijn dat het fundament der natuurlijke godskennis verloren wordt, zodat de mens zich afsluit voor iedere godsdienstigheid en zich niet meer open stelt voor Gods verheffende genade. Het is ook mogelijk, dat de opgang naar God wel goed begint, maar verder niet harmonisch verloopt, doordat de mens op de overgangspunten blijft staan en weigert naar een hoger stadium op te gaan. En daardoor kan hij dan alles verliezen wat hij reeds verworven had. Wij zouden drie gevallen willen onderscheiden:

I. Het geval is geenszins denkbeeldig dat de mens niet tot de natuurlijke godskennis komt, omdat hij het metafysisch denkniveau verwerpt en weigert te erkennen. Hoewel het tegen-natuurlijk is, kan de mens toch willen blijven in een positivistische houding en alle metafysische en zijns-beschouwingen als niet reëel en niet praktisch afwijzen. Het gaat er hier niet om, dat vele mensen geen aanleg hebben voor metafysische beschouwingen. Dat is niet erg. De metafysische visie kan dan op

de achtergrond van de geest toch zeer wel aanwezig zijn; al kan de mens deze visie dan niet expliciteren, zo is zij daarom nog niet afwezig of zonder invloed op het menselijk gedrag. Integendeel. Als de mens slechts voldoende nederigheid bezit en niet iets dat hij in zijn eigen leven niet in begrippen en woorden kan uitdrukken, voor waardeloos houdt, is het fundament der natuurlijke godskennis zeer reëel in hem aanwezig. Wij handelen hier evenwel over de mens, die principieel wil blijven op het niveau der alledaagse werkelijkheden, op het plan der techniek of der natuurwetenschappen, op dat van sociologie of politiek. Wij hebben het over de mens, die niet boven dit plan uit wil stijgen; over de mens die zich bewust beperken wil tot deze niveau's en niets erkent dat niet zichtbaar of tastbaar is. Omdat men op deze kengraden het Godsbestaan niet ontdekt, ziet deze mens dan niet meer, dat hij in al zijn doen en laten afhankelijk is van God. Er ontstaat dan het type van de mens die zegt: ik heb God in mijn leven niet nodig. Om mijn auto te besturen of om mijn vrouw lief te hebben hoef ik er God niet bij te halen. Ik kan dus best leven zonder. Ook als deze mens het Godsbestaan niet ontkent, is hij toch hard op weg naar het atheïsme. Waarom zou de mens immers het bestaan moeten affirmeren van een realiteit die geen rol speelt in zijn leven? Waarom zou hij verplicht zijn tot een dergelijke affirmatie? Voor de christen die langs deze weg afzakt, wordt God tot een steeds minder belangrijke realiteit. Ook als hij niet openlijk het Godsbestaan ontkent, wordt hij toch altijd meer een "anonyme atheïst". Hij is verdoofd en hoort de stem van de H. Geest niet meer. En de mogelijkheid van deze verdoving is tegenwoordig zeer actueel. Door de overheersende plaats der techniek in onze maatschappij, door de gejaagdheid en de drukte van het moderne leven, door de altijd grotere snelheden en door het lawaai wordt de diepere concentratie van de geest moeilijker gemaakt. Dit zijn alle factoren, die samen met de zorgen voor het dagelijks levensonderhoud en - niet te vergeten - een dikwijls aanwezigte te grote gehechtheid aan het materiële en zinnelijke als de distels zijn, die het goede zaad verstikken. De vele beslommingen om materiële dingen belemmeren het verwerven van een meer uitdrukkelijk en dieper inzicht in het bestaan van de allesovertreffende realiteit, die God is.

II. Een andere mogelijkheid van afglijden tot atheïsme wordt ons door S. Paulus aangegeven, waar hij het heeft over de verschillende wijsgeren van zijn tijd. "Ofschoon zij God kenden,

hebben zij God niet de Hem toekomende eer en dank gebracht. Zij zijn vervallen tot ijdele bespiegelingen, en hun geest, die het inzicht verwierp, werd geheel verduisterd. Zij beweerden wijzen te zijn maar werden dwazen. De majesteit van de onvergankelijke God hebben zij vervuild voor de afbeelding van de gestalte van een sterfelijk mens en van vogels en van viervoetige en kruipende dieren" (Rom. 1, 21-23). Deze mogelijkheid lijkt vooral voor intellectuelen te bestaan. Men is tot metaphysisch inzicht in de zijnsorde gekomen, men heeft het Godsbestaan geaffirmeerd, maar op de godskennis is geen godsdienstige houding gevolgd. Men bleef staan bij de louter intellectuele bevestiging van het goddelijk Zijn, maar de daad van overgave van het hart aan God volgde niet. Men viel niet op de knieën om God te aanbidden als zijn Schepper en Heer. Men kwam niet of niet voldoende tot gebed. En dit had een dubbel nadelig gevolg. Men verwijderde zich van de tot de bovennatuurlijke geloofsakt lokkende roep van de H. Geest. Men bleef daardoor gemakkelijk op het louter natuurlijk niveau der godskennis staan. En bovendien bleef daardoor de natuurlijke godskennis zelf ook wat bleek. De metaphysisch denkende mens komt door zijn zijnsbeschouwing tot het kennen van God als "het volle Zijn", "het door en uit zichzelf zijde Zijn". Maar voor de mens, die meent dat deze intellectuele affirmatie volstaat, blijft dit toch gemakkelijk een wat bloedeloze werkelijkheid. Hij heeft geen persoonlijke houding tot de aldus gekende God. Zijn godsbesef zou pas concreter worden en volop betekenis krijgen in zijn leven, als deze godskennis zou worden geïntegreerd in een houding van de totale mens, die God aanbidt, eert en dankt, die zich overgeeft aan het onbegrijpelijke Zijn, dat hem geschapen heeft. Bij gebrek aan godsdienstige houding zal deze mens daarom na zekere tijd "uitgekeken" raken op God; hij raakt erover "uitgepraat". Hij zal zeggen: God bestaat en is de hoogste Werkelijkheid, maar ik kan verder met die kennis niet veel doen in mijn leven. Deze mens zal zich daarom meer keren tot de zichtbare en tastbare werkelijkheid die hij kan manipuleren. Hij verlaat het metaphysisch denkniveau en gaat over tot een lager plan van kennis. En daardoor vervaaft de gedachte aan God nog meer in zijn geest. En omdat hij toch de behoefte heeft alles te zien in een betrekking tot iets absoluuts, ontstaat dan het gevaar dat hij in zijn denken het absolute zelf gaat verleggen: van God naar geschapen werkelijkheden; doordat hij b.v. zegt: "het 'volle Zijn' waar de metaphysicus het over heeft, is - concreet genomen - niets anders als" en dan verder

iets geschapens invult. Zo komt de mens dan tot afgoderij. Dit is het proces dat S. Paulus ons kort schetst. En dit proces is ook voor onze tijd een actuele mogelijkheid. Alleen zijn nu de afgoden andere geworden. Niet meer de Romeinse keizer en niet meer Jupiter, Minerva of Neptunus. De grote afgod van onze tijd heet "mensheid" en eraan bestaan de afgoden "progressiviteit" en "democratie".

III. Een derde mogelijkheid en de verschrikkelijkste van alle is de volgende: De mens is van natuurlijke godskennis tot natuurlijke godsdienstigheid gekomen. Hij zal ook, als hij met het christendom in contact komt, waarschijnlijk gemakkelijk de natuurlijke geloofwaardigheid van het christendom zien. Maar dan wordt hij uitgenodigd tot de bovennatuurlijke geloofsakt, tot een akt van overgave die anders is en veel verder reikt dan die, welke in de natuurlijke godsdienstigheid gegeven is. De mens wordt uitgenodigd niet slechts de oneindige Schepper te erkennen, maar zich geheel in de goddelijke Afgrond te storten en God met zich te laten doen boven al het natuurlijk-inzichtelijke uit. God wil de mens door en in Christus tot zijn kind maken; dit is een mate-loze verrijking voor de mens. Voorwaarde ertoe is evenwel, dat men al het eigen-menselijke opgeeft en loslaat om het slechts volgens Gods maat verheven terug te ontvangen. Lang niet iedereen zal in zijn leven in volle scherpheid en uitdrukkelijkheid voor deze mogelijkheid geplaatst worden. Maar als een mens zich van dit goddelijk aanbod uitdrukkelijk bewust wordt, heeft hij op dat ogenblik de mogelijkheid het fundament voor een bijzonder heilig leven te leggen. Ook heeft hij echter de mogelijkheid op dit beslissend moment "neen" te zeggen tegen God en de overgave te weigeren. Dit is een uitdrukkelijk weigeren van de boven-natuurlijke verheffing en een zondigen onmiddellijk tegen de zich bovennatuurlijk openbarende God. Omdat het een zondigen is tegen God, blijft dan ook de natuurlijke godsdienstigheid niet intact, maar komt de mens in een verzetshouding tegen God. Hij wordt eigenlijk niet atheïst maar antitheïst, strijder tegen God. Hoewel dit antitheïsme zich natuurlijk als atheïsme kan vermommen.

In alle drie de besproken gevallen is er voor de mens in zijn aardse leven een terugkeer naar God mogelijk. Door Christus' kruis is voor ieder genezing te verkrijgen. Maar hierover wellicht een volgende keer.

DR. C. STRÄTER S.J.

Tot dusver publiceerden in 'Confrontatie':

Prof. dr. Zacharias Anthonisse O.F.M. Cap., Nijmegen; Dr. R. Bahlmann, Nijmegen; J. M. v. d. Berg pr., Maasbracht; H. Boddeke C.S.S.R., lic. in Script S., Amsterdam; J. Brouwers, pastoor, Smeermaas (België); Abbé H. Deen, Bruyères et Montberault (Frankrijk); Anne Dessers, Sittard; Dr. A. Drubbel M.S.C., Beek (L.); Dr. D. C. Duivenstein M.H.M., Mill Hill, London (Engeland); Prof. ir. M. J. Granpré Molière, Wassenaar; Henri de Greeve, pr., Berg en Dal; Otto Hermans, Venlo; J. v. d. Heyden S.V.D., Venlo; Zr. M. Johanna, per adres redactie; J. Kalkhoven S.J., Wassenaar; O. Krops O.C.S.O., Zundert; Prof. Mag. dr. V. M. Kuiper O.P., Fribourg (Zwitserland); L. A. v. d. Linden, Waalwijk; Fr. Loots, pastoor, Lauwin-Planque (Frankrijk); A. Meiberg C.S.R., Roermond; Ir. W. A. Molengraaf S.S.C.C., Bavel; Prof. Dr. Ch. Niederer S.J., Beyrouth (Libanon); tH. E. W. Ostendorf, Goor; Dr. P. den Ottolander, Arnhem; Prof. Mag. Dr. J. v. d. Ploeg O.P., Nijmegen; Dr. L. A. Rood S.J., Weiden (Dld.); Dr. Fr. van Rijland, per adres redactie; J. M. van Schaick, em. past., Herwen; J. M. Schöpping, Maastricht; Drs. P. ter Steege S.J., Zeist; P. Steenwinkel S.J., Den Haag; Drs. Th. Steltenpool S.V.D., Waldniel (Dld.); Dr. C. Sträter S.J., Regensburg (Dld); Dr. J. Taal, Gouda; Carolus Tesser O.F.M., Maastricht; J. Thywissen, Venlo; Dr. W. Vedel, per adres redactie; H. v. d. Veldt O.F.M., Venlo; B. J. Visser, pr., Weeze (Duitsland); W. Westerhoven, pastoor, Egmond-Binnen; Dr. A. v. d. Wey O. Carm., Boxmeer; Drs. R. Wildenberg A.A., Essen (Duitsland); tDr. S. Baron v. Wijnbergen, Wassenaar; tDr. H. v. Zunderen M.S.C., Stein en anderen.

Redactie:

J. Asberg, Bloemendaal - J. Bongaarts, Tegelen.

BESTELBIJLET

Ondergetekende

Straat

Gemeente

Wenst zich te abonneren op 'Confrontatie'.

S.v.p. opzenden aan:

Confrontatie, Grotestraat 42a - Tegelen (L.)